

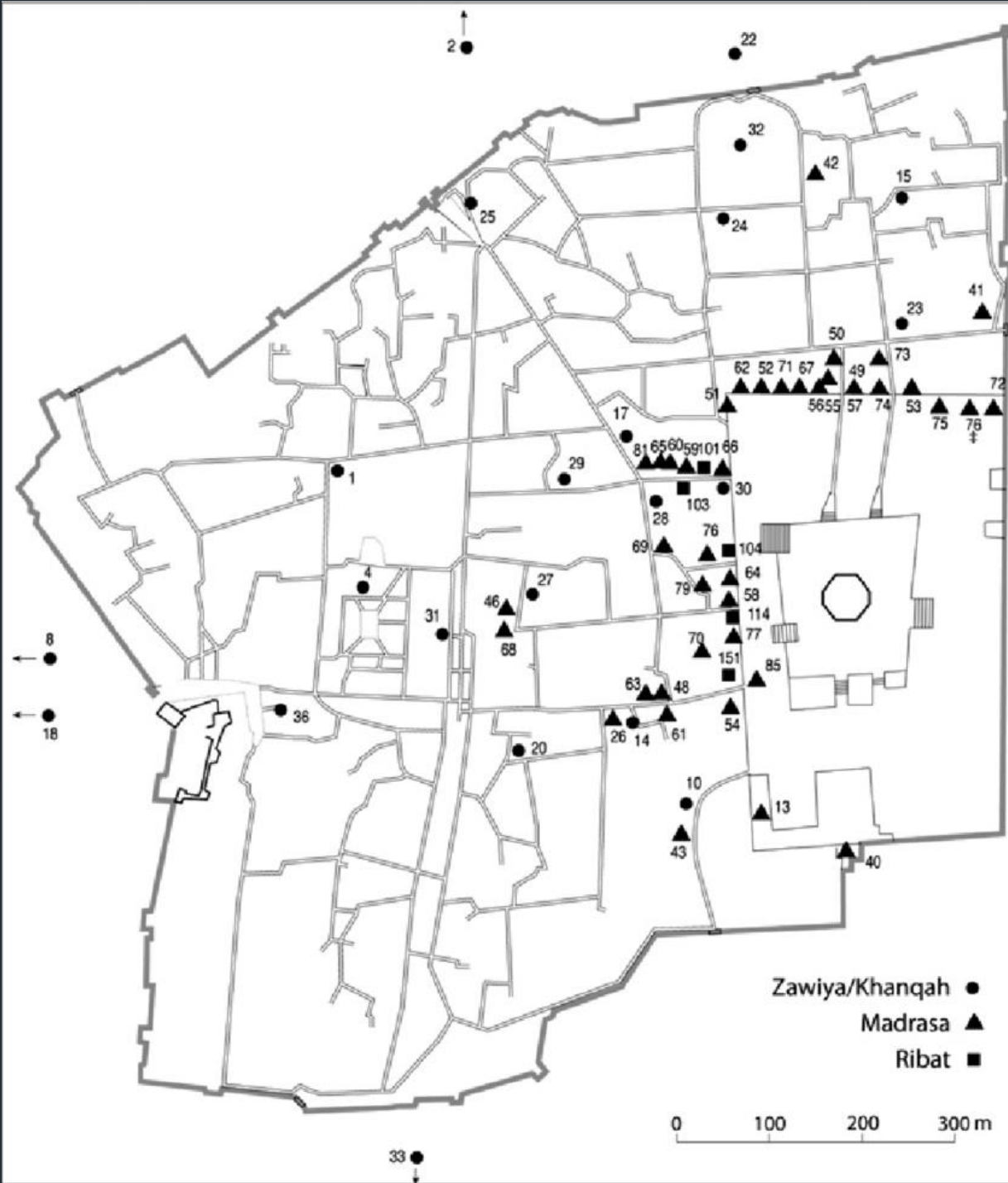
Město mamlúckých památek: skrytá tvář islámské architektury v Jeruzalémě

Antropologie izraelsko-palestinského konfliktu
Attila Kovács - FSS MU podzimní semestr 2021

- Jeruzalém má (po Káhiře, Damašku a Aleppu) nejvíce architektonických památek z mamlucké éry, přesto (až na badatele daného období nebo se zabývající s muslimským Jeruzalémem) málo kdo je vědom tohoto faktu a tyto památky zůstávají jednou ze skrytých tváří kulturního dědictví města.
- Tento příspěvek hledá odpovědi na otázky proč k tomu tak je a bude to ilustrovat na některých vybraných architektonických objektech.

- Pokud jde o konkrétní počet památek čísla se různí (hlavně kvůli tomu zda se počítají i dnes již neexistující stavby nebo i takové které za Mamlúků přešli jenom rekonstrukcí nebo přestavbou)
- Jedná se celkem o 60–80 objektů, převážně z oblasti Haramu a pokud jde o typ dominují zejména madrasy.

PRAKTICKÉ VYUŽITÍ NA ÚKOR HISTORICKO-UMĚLECKO-KULTURNÍ DŮLEŽITOSTI

- politicko-ideologický kontext
 - kulturní politika magistrátu v l. 1948–1967 (jordánská administrativa: důraz na obnově Haramu, zejména Skalního domu) a po r. 1967/1980 (dobyť a pak anexe starého města a vých. Jeruzaléma Izraelem: důraz na „rekonstrukci“ Židovské čtvrti ignorace, nebo „bezpečnostní využití“ muslimských památek)
 - osadníci a judaizace města (osady na střeše a v podzemí)
 - bezpečnostní využití (policejní stanice, checkpointy a kamery)
 - muslimské preference památek s větším politickým (i historicko-umělecko-kulturním) potenciálem (al-Aqsá, Skalní dóm a hášimovská podpora: 2,1 miliard USD mezi l. 1921–2020)
 - muslimská snaha o zachování status quo „za každou cenu“ (priorita je daný objekt vlastnit nehledě na jeho stav nebo hodnotu)

■ sociální kontext

- vytváření komunity prostřednictvím revitalizačních projektů (projekty Ta^ʿāwun, UNESCO apod. od konce 90.-tých let.
příklady: Dār al-ajtām al-islāmīja as-sinā^ʿīja, Ribāt al-Mansūr Qalāwūn, Chān Tankīz, Hammām al-^ʿajn, Knihovna al-Chālidīja)
- problém bydlení palestinských obyvatel (chudoba, problémy s vydáváním stavebního povolení a udržením bydliště ve městě: maḍrasy as-Sallāmīja a al-Awhadīja)

■ ekonomický kontext

- problém financování rekonstrukcí (absence státní podpory ze strany Izraele a velice skromný finanční příspěvek palestinské vlády, Agā Chānova naḍaḍe mezinárodní soukromé donace)
- praktické, administrativní a ekonomické využití památek (Sūq al-qattānīn, Maḍrasa al-Ašrafīja, Sabīl as-sultān Qājtbāj)
- turistický potenciál („znovuobjevení“ mamlúckých památek)
rekonstrukce esteticky atraktivních památek.

Zájem badatelů o mamlucké památky ve městě není nový (Van Berchem 1922) ale výrazně narůstá až poměrně pozdě (Burgoyne 1987, Meinecke 1992, Luz 2014).

V r. 2019 byl vydán i první turistický průvodce k mamlúckým stavbám v Jeruzalémě a v posledních letech se organizují i „turistické procházky“ po těchto památkách.

Mamluk Architectural Landmarks in Jerusalem

Mamluk Architectural Landmarks in Jerusalem

التعاون
Taawon
مجلس من التعاون

BRITISH
COUNCIL

Department for
Digital, Culture
Media & Sport

at-Ta'awun (Spolupráce)
„Asociace pro veřejné blaho“
zař. v r. 1983 v Ženevě.

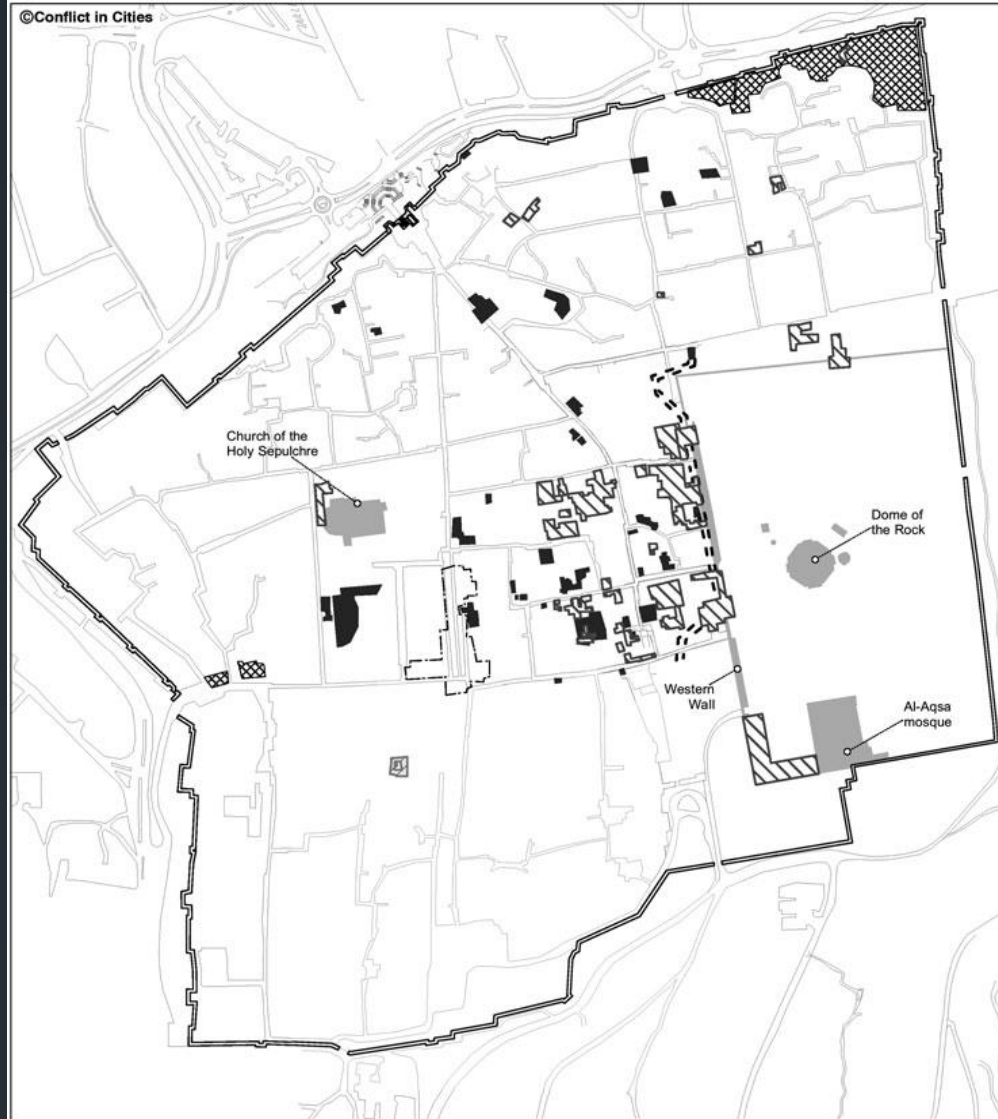
Je největším palestinským
občanským sdružením
s mnoha aktivitami.

<https://www.taawon.org/>

التعاون
WELFARE ASSOCIATION

التعاون
Taawon

Welfare Association projects and Israeli settler activity
in Jerusalem's Old City

KEY

- Buildings with Israeli settler activity [source ICAHD 2008]
- Areas planned for development by Israeli settlers [source ICAHD 2008]
- Planned and active regeneration by (Palestinian) Welfare Association [source Welfare Association 2004]
- Israeli built rooftop walkways
- Israeli settler controlled Hasmonean tunnel

Conflict in Cities
and the Contested State

supported by the ESRC
University of Cambridge - University of Exeter - Queens University Belfast

Revitalizační program Starého města Jeruzaléma

<http://ocjrp.welfare-association.org/>

Jeden z hlavních programů at-Ta'awunu, vede ho dr. Šadija Tūqān. Nejedná se jenom o restauraci památek, ale i jejich propojení s komunitami ve Starém městě. Program získal podporu a ocenění od nadace Agā Chānu nebo od Arabského fondu a taky od UNESCO.

التعاون
Taawon

OLD CITY OF JERUSALEM REVITALIZATION PROGRAMME

Aga Khan Award for Architecture

الصندوق العربي

للإنماء الاقتصادي والاجتماعي

Arab Fund

for Economic & Social Development

القمة الثقافية
CultureSummit 2019

עמק שווה

عمق شبيه

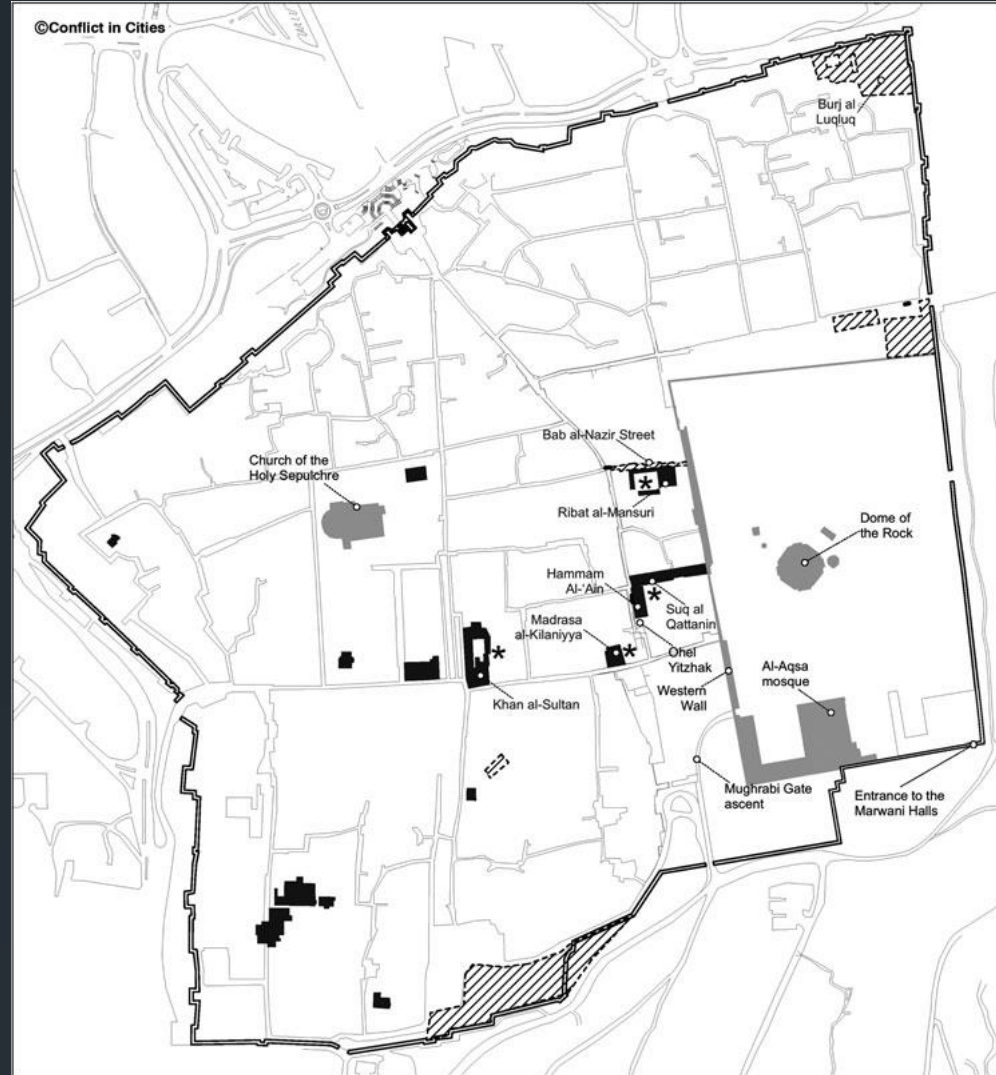
Emek Shaveh

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Situaci pravidelně monitorují
mezinárodní organizace jako
UNESCO nebo z lokálních

Emek šaveh (Společné základy)
profesní (historicko-
archeologické) izraelsko-
palestinské občanské sdružení
zač. v r. 2008 na ochranu
kulturního dědictví.
<https://emekshaveh.org/>

UNESCO Action Plan Pilot Projects 2008

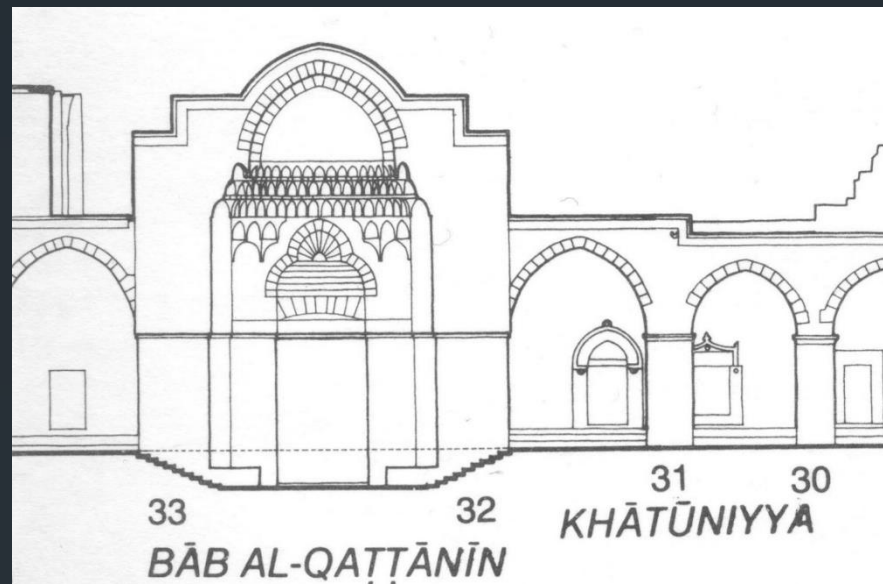
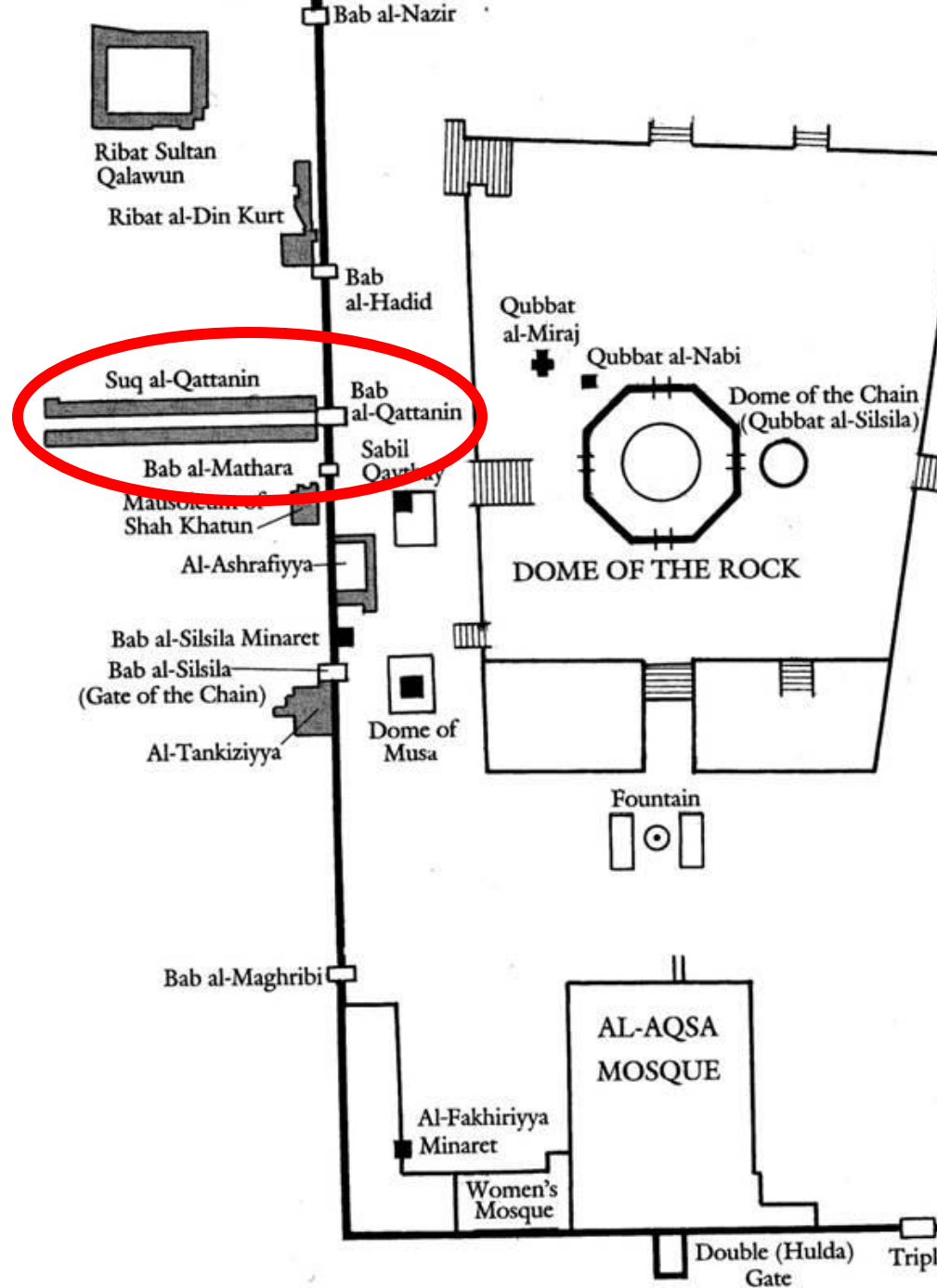
KEY

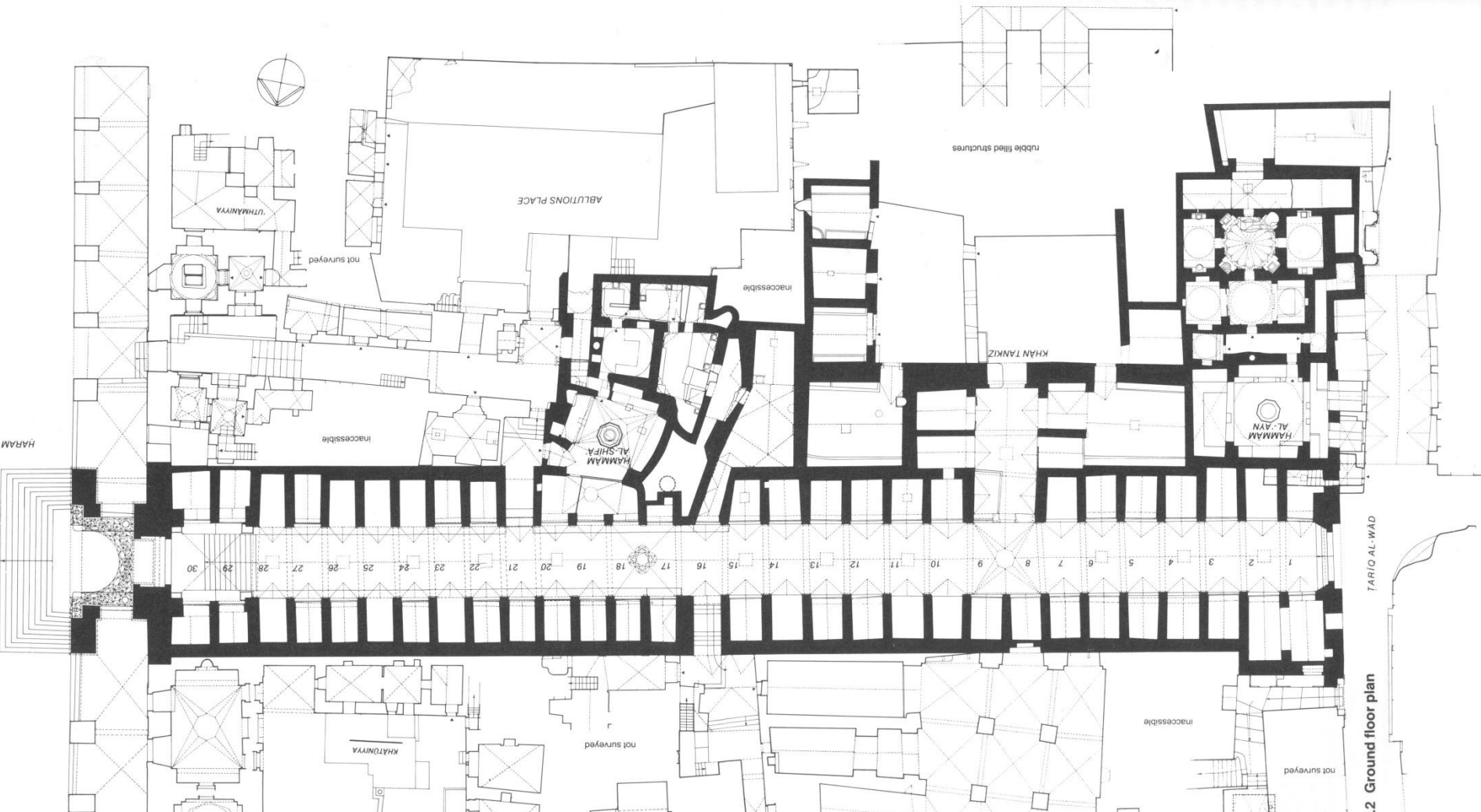
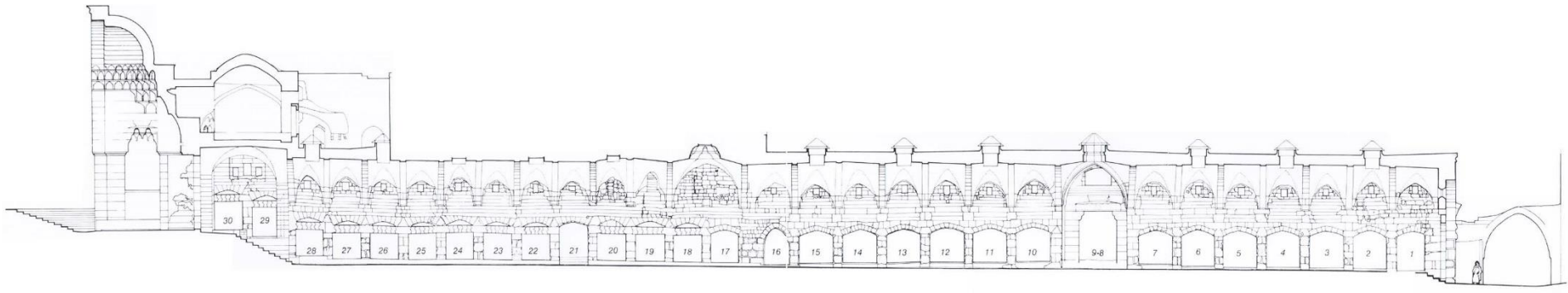
- Building selected for UNESCO pilot project * indicates design has not been approved by Waqf ownership
- ▨ Open space selected for UNESCO pilot project (Incorporated by UNESCO from Israeli Antiquities Authority list, 2004)

**Conflict in Cities
and the Contested State**

supported by the ESRC
University of Cambridge - University of Exeter - Queens University Belfast

- komplex Tržiště prodáváčů bavlny (Sūq al-qattānīn) svou podobu dostal za vlády emíra Tankīze (1312–1340) mamlúckého místodržícího (al-kāfil al-mamālik aš-šāmīja) a místokrále (nā'ib as-saltāna) Sýrie, velikého mecenáše architektury.

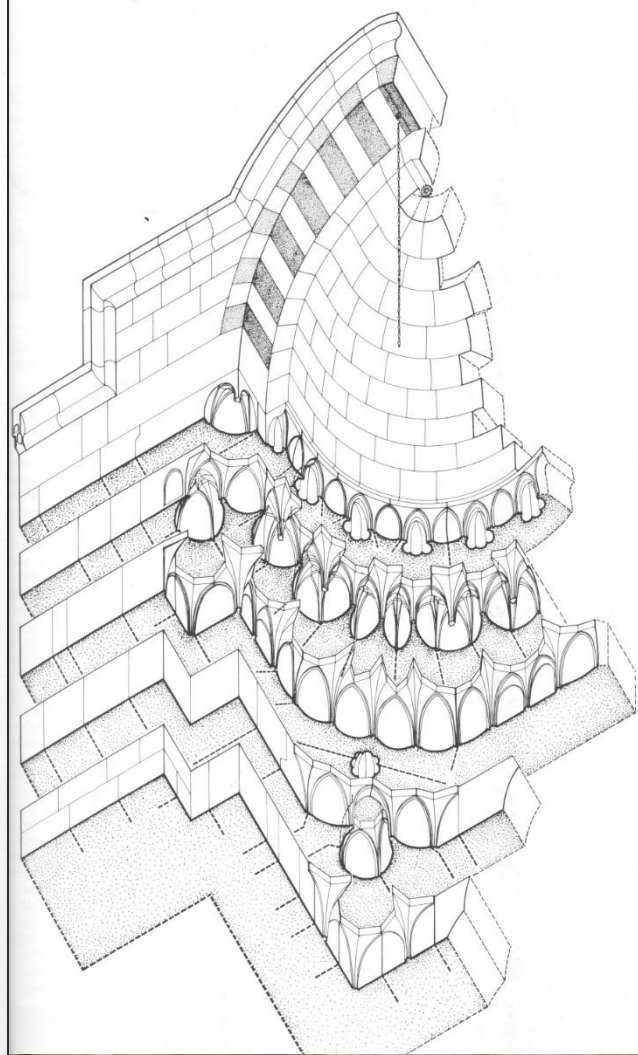
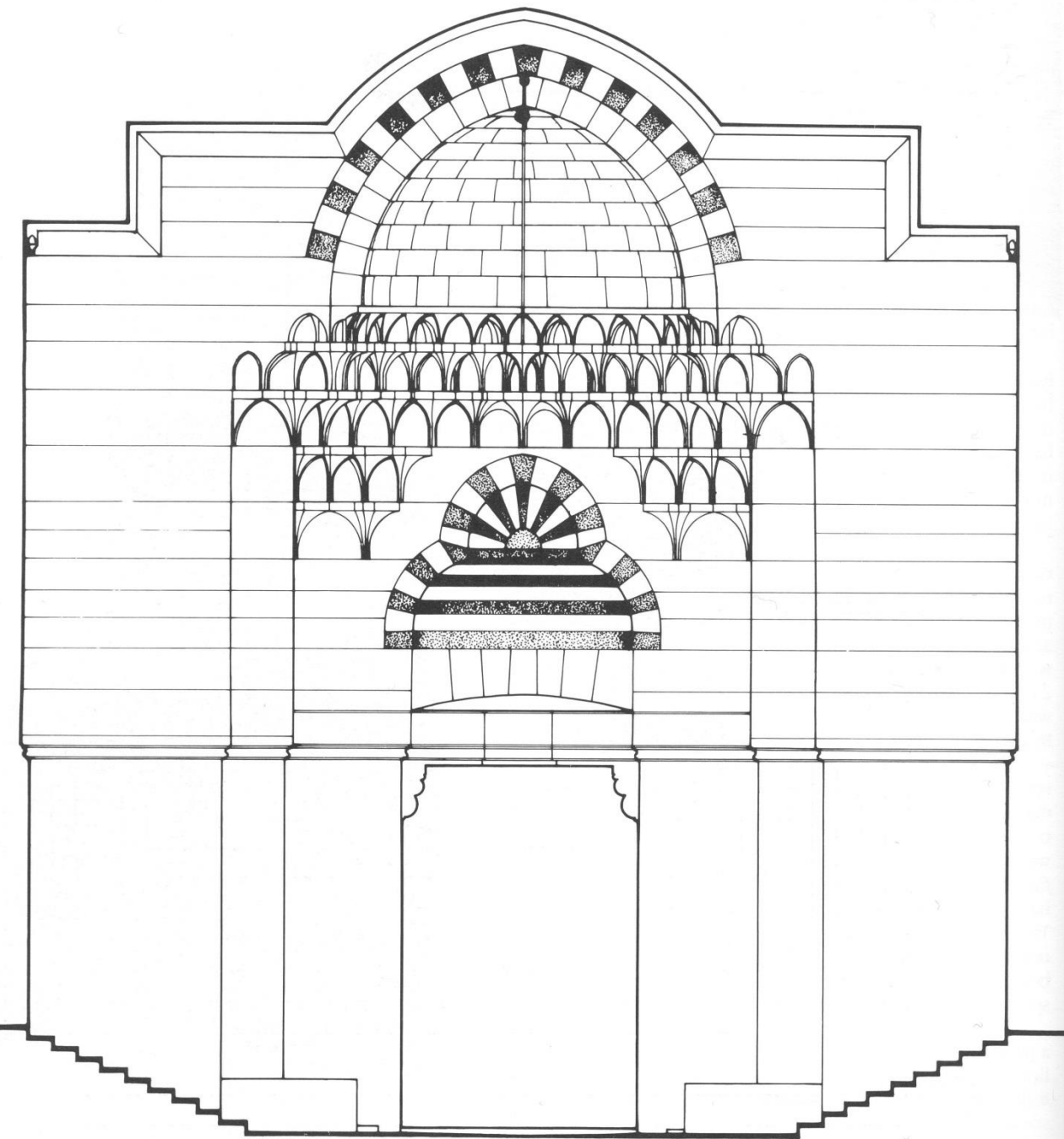
2. Ground floor plan

- Brāna prodavačů bavlny
(Bāb al-qattānīn)
z r. 1337

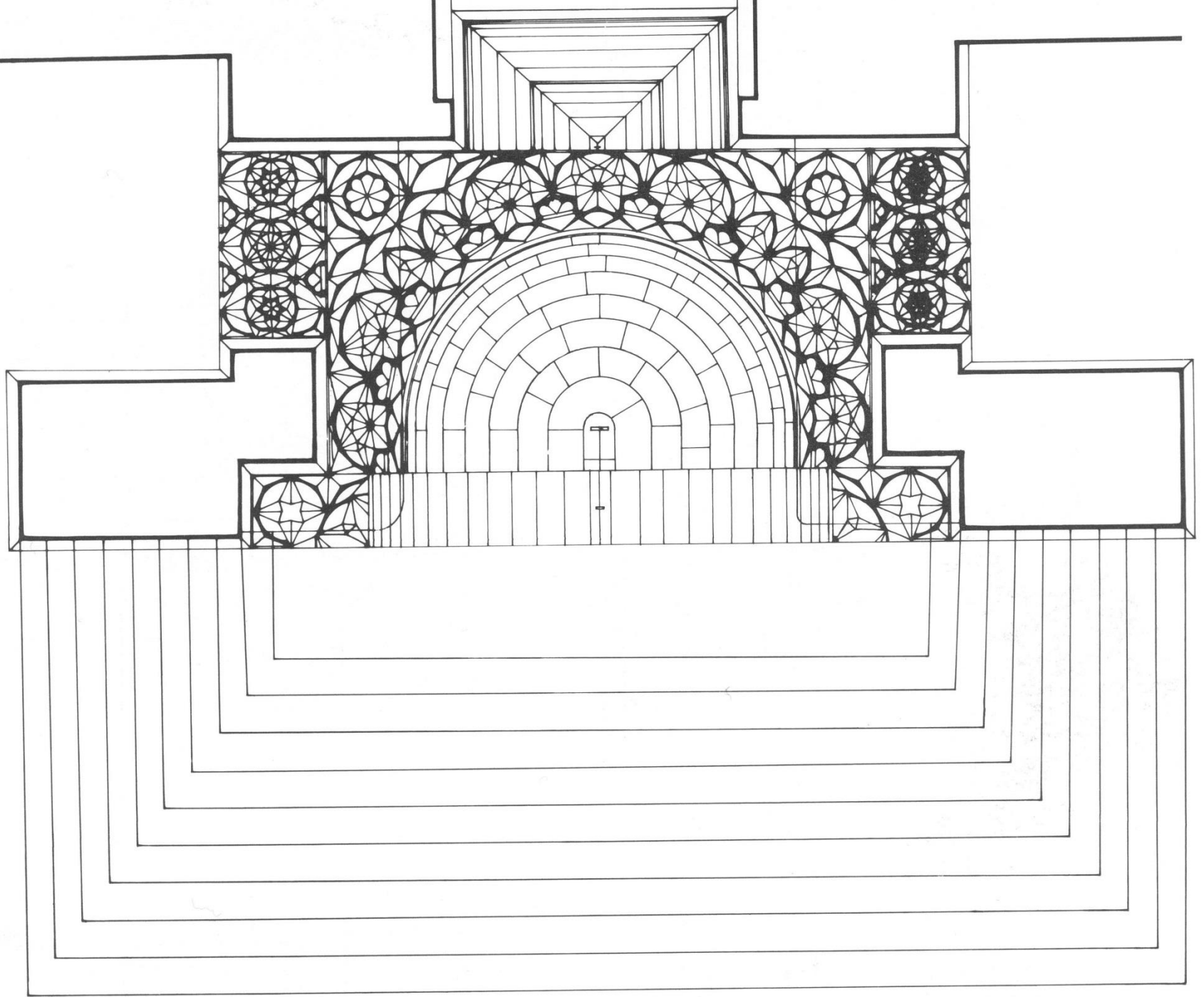
Výzdoba
brány
(muqarnas)

باب القطنين

GATE OF THE
COTTON MERCHANTS

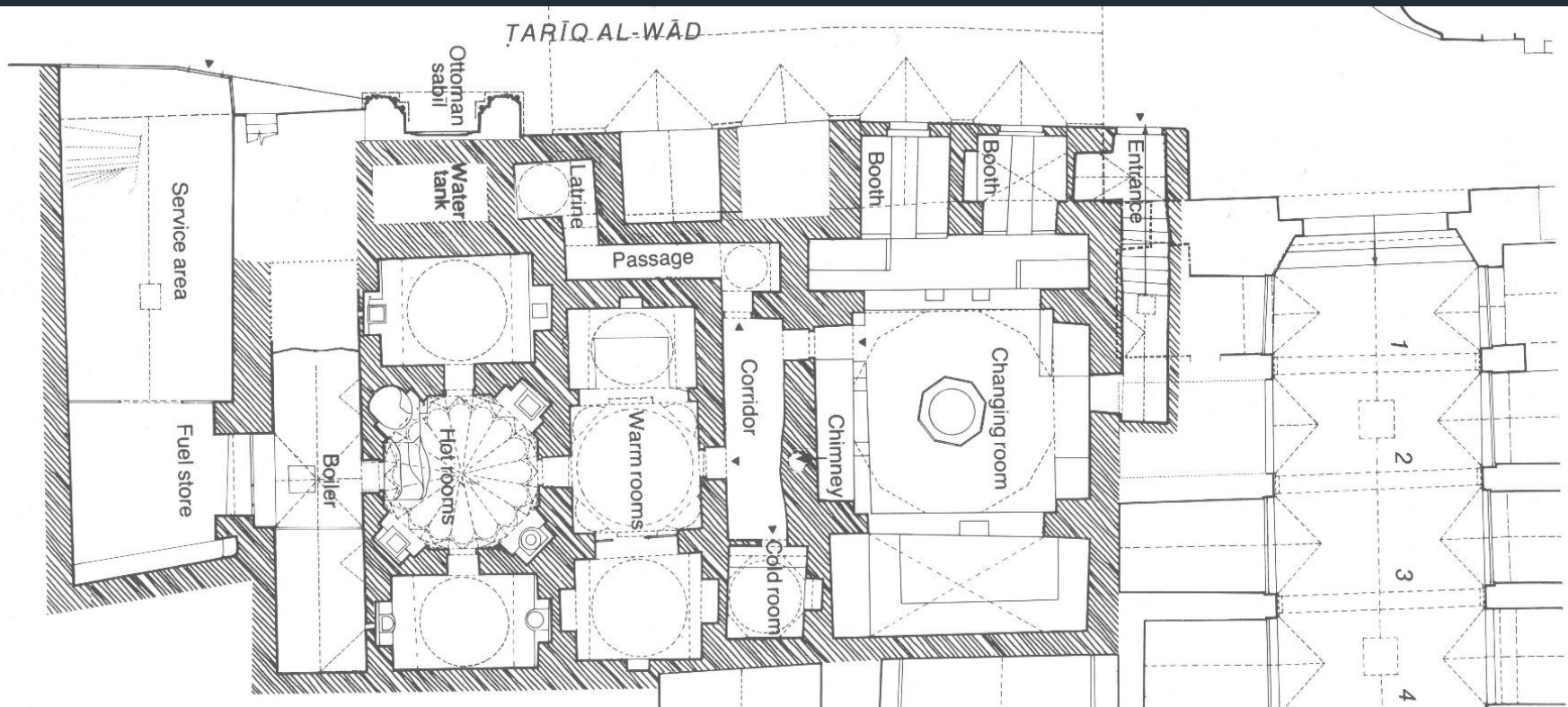
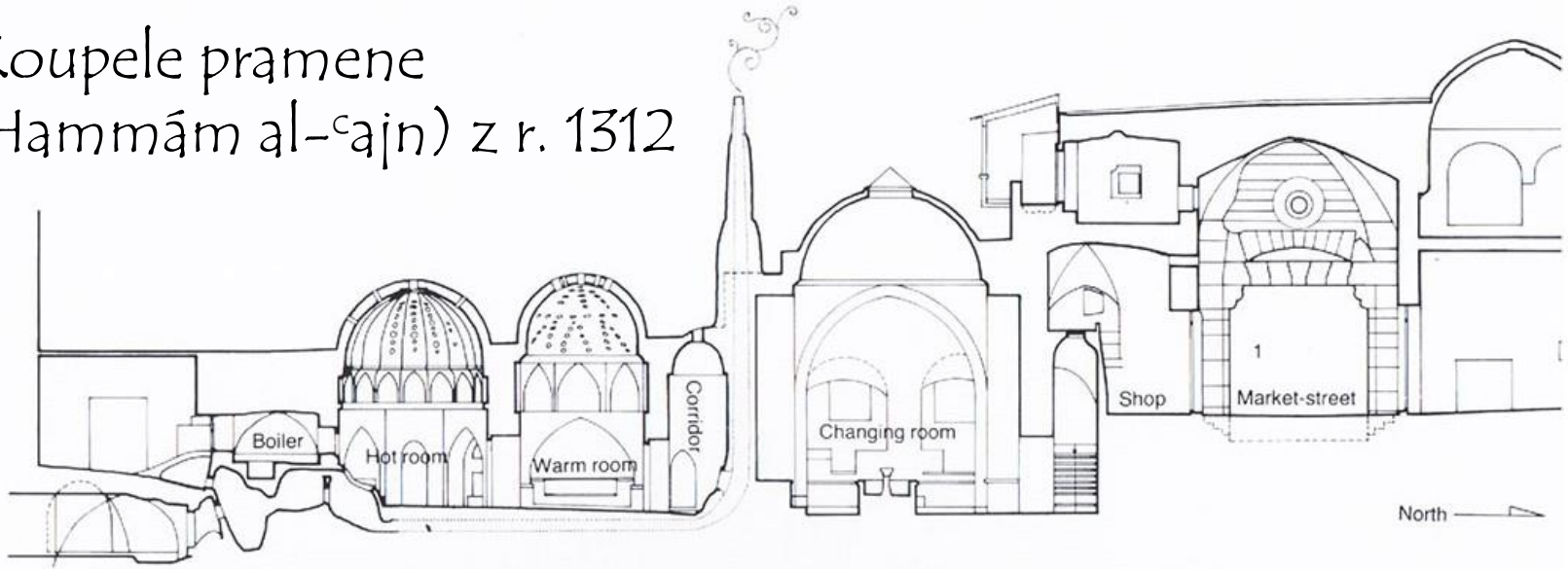

interiér tržiště

Muqarnas arkād a východ směrem do města na Tarīq al-Wād

- Koupele pramene (Ḥammām al-ʿajn) z r. 1312

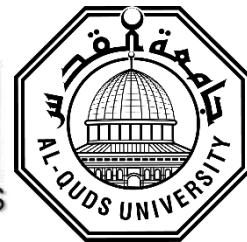

Původní vchod hammāmu z cesty al-Wād (fotka z 60.-tých let) a nový znak po rekonstrukci a transformaci na spol.-kulturní prostor

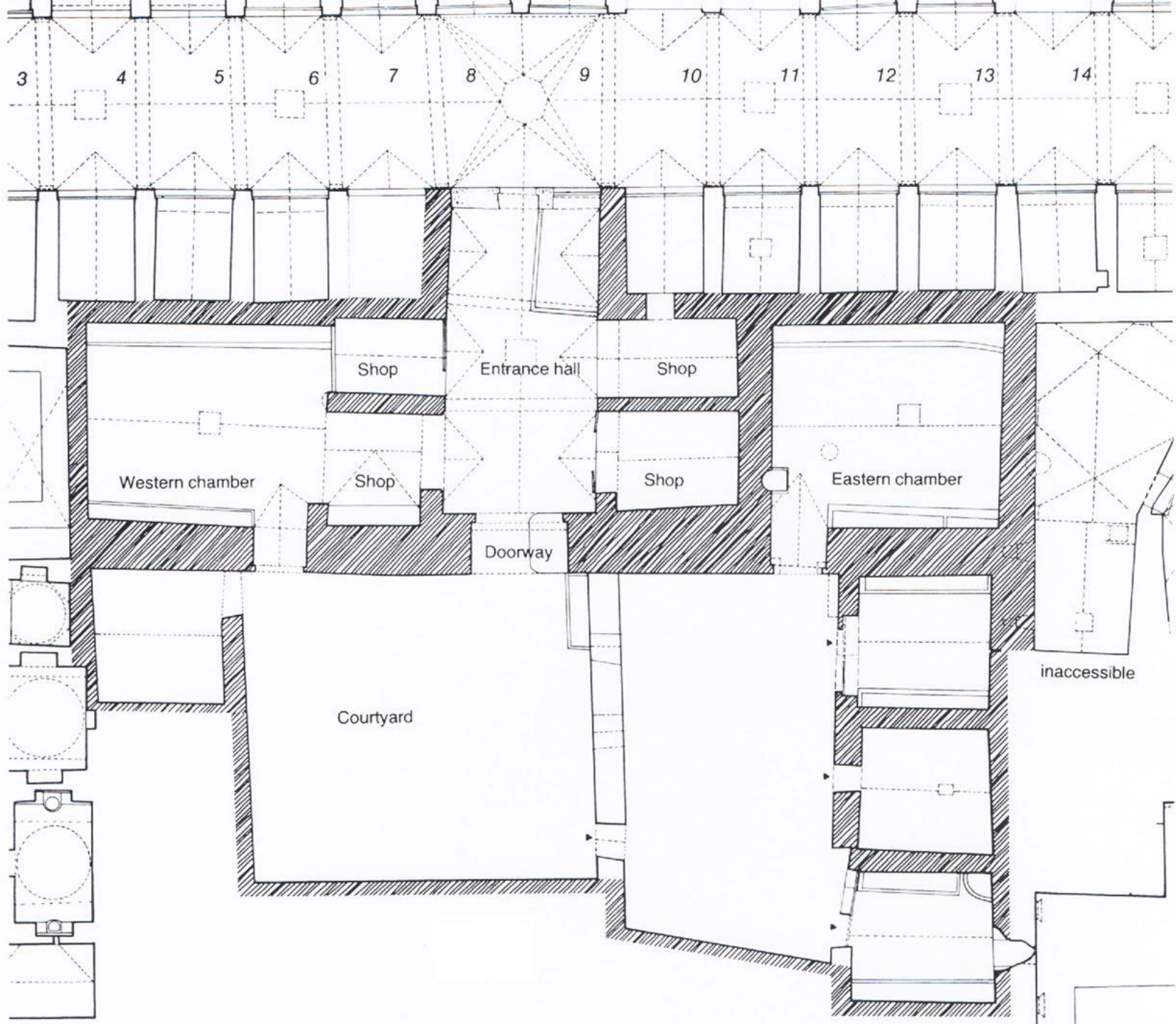

- Chān Tankīz z r. 1337. Postaven jako sklad a obchodní prostory. Po renovaci se stává součástí Centra pro jeruzalémská studia (Markaz đirāsāt al-Quds) Univerzity al-Quds zař. v r. 1998

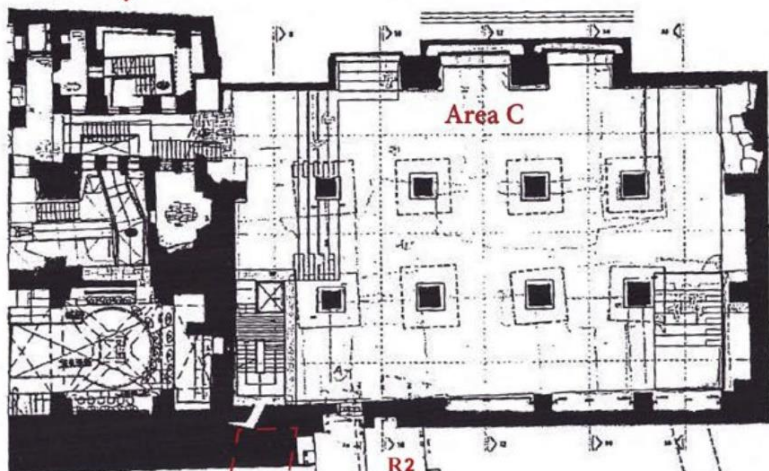

Velká hala chānu Tānkīze (tzv. oblast C) po objevení a odsunu sutin připojena k synagoze Ohel Jichāk, tyto prostory – ofic. „Muzeum židovské modlitby“ – dnes slouží zejména pro VIP bar micvy apod.

bathroom

Area C

HaGai/al-Wad Street

A

חיבור עתידי
לאולם מודל תחתון
Future link to lower Model Hall

Model Hall

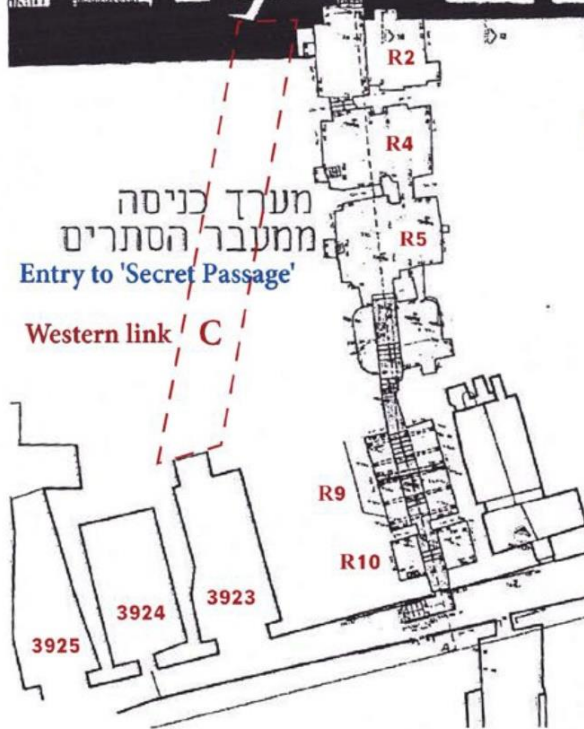
B

Future link to lower chamber

חיבור עתידי
לחדר נמוך
Eastern link

מערך כניסה
ממספר הסתרים
Entry to 'Secret Passage'

Western link C

'Secret Passage'

Wilson's Arch

391 382

3925 3924 3923

Plán na
propojení

haly s podzemním komplexem
Tunelu Západní zdi (Minḥarat ha-Kotel)

7/8/2013

Synagoga Ohel Jichak známá taky jako Ungarin šul (Uherská škola) byla zal. a postavena v r. 1870 rabínem Mojžíšem Sóferem, žákem Chatama Sófera z Prešporku. Byla opuštěna během nepokojů v r. 1938 a posléze zničena v r. 1948. Od r. 1993 budova patřila rodině Moskovitz, která ji nechala rekonstruovat a pak darovala osadnickému hnutí Ateret Kohanim.

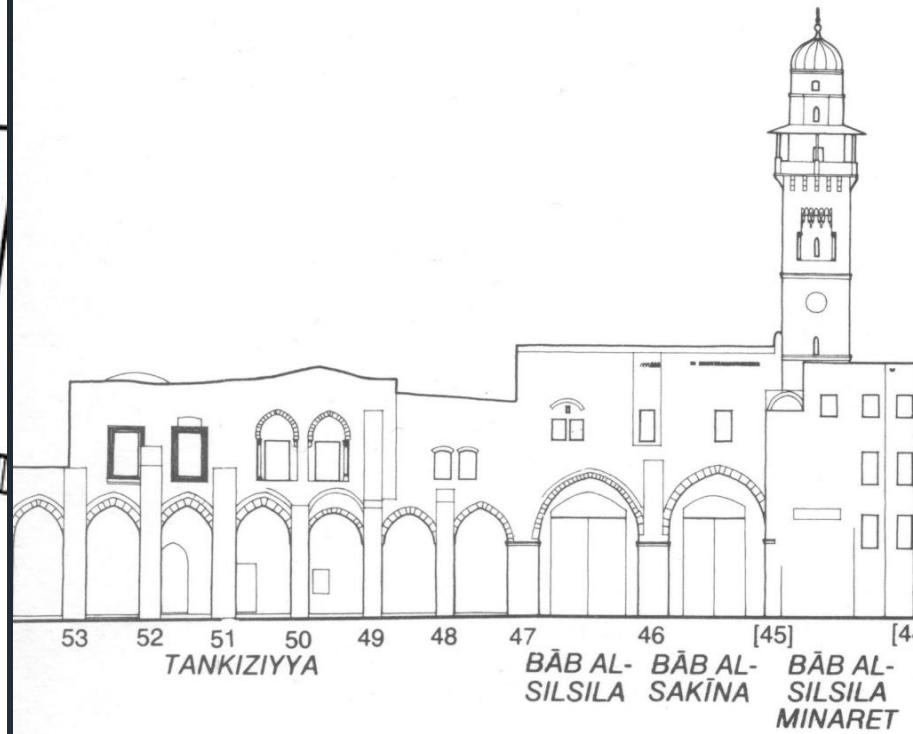
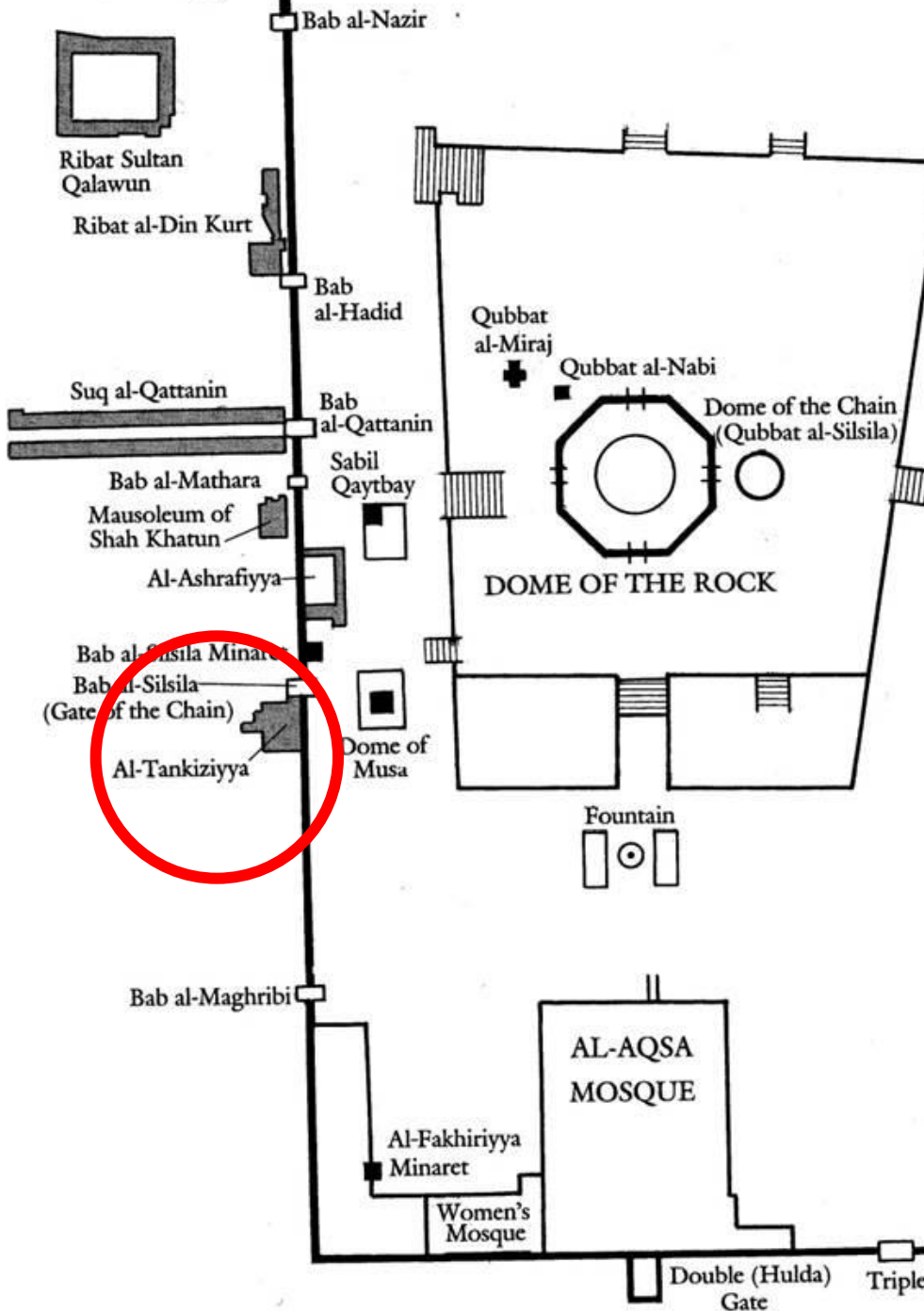
Ateret Kohanim (Koruna knězů) zal. v r. 1978 je nejaktivnější osadnickou organizací v oblasti Jeruzaléma a okolí.

<https://www.ateretcohanim.org/>

Jejich největším sponzorem po léta byl americký miliardář Irving Moskowitz (1928–2016) a s ním založená nadace.

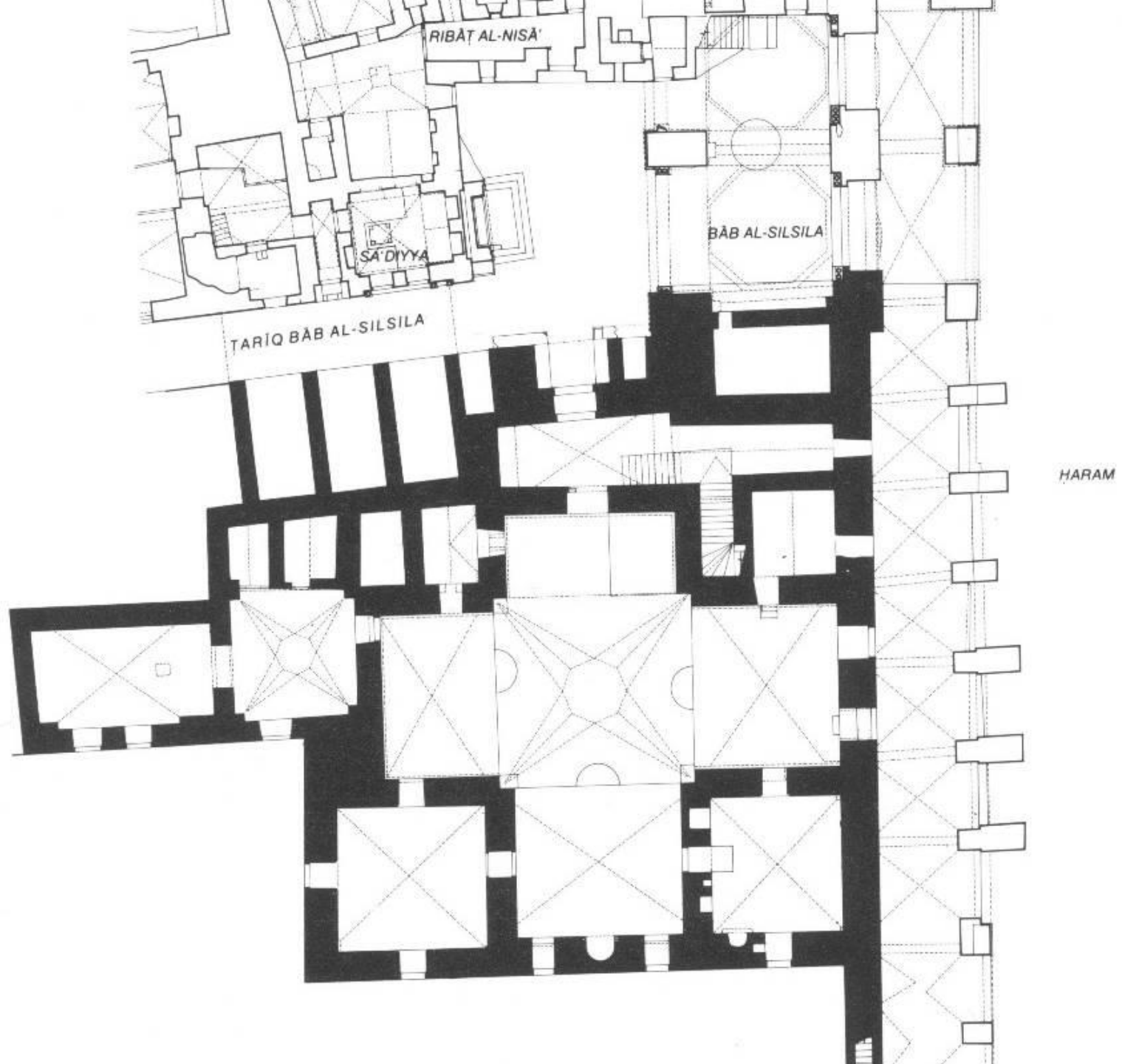

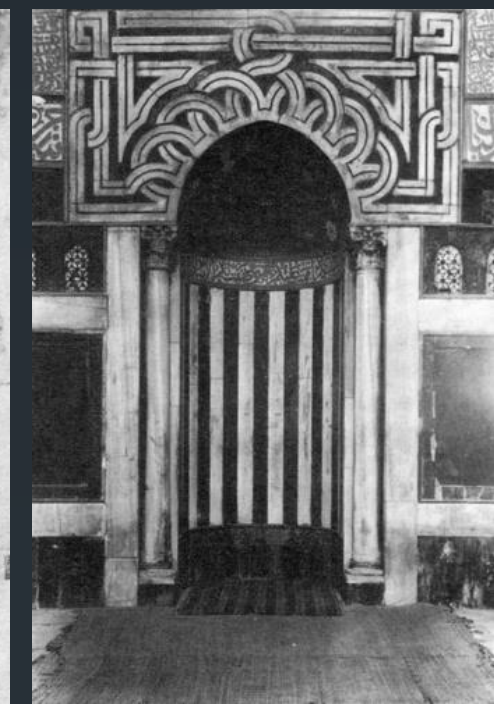
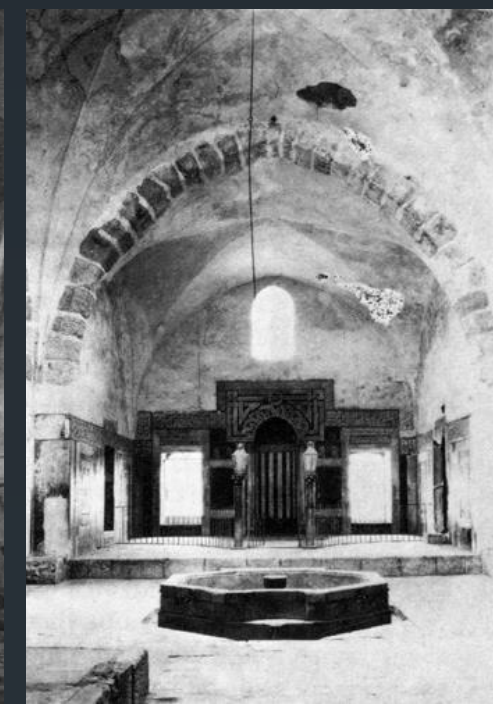
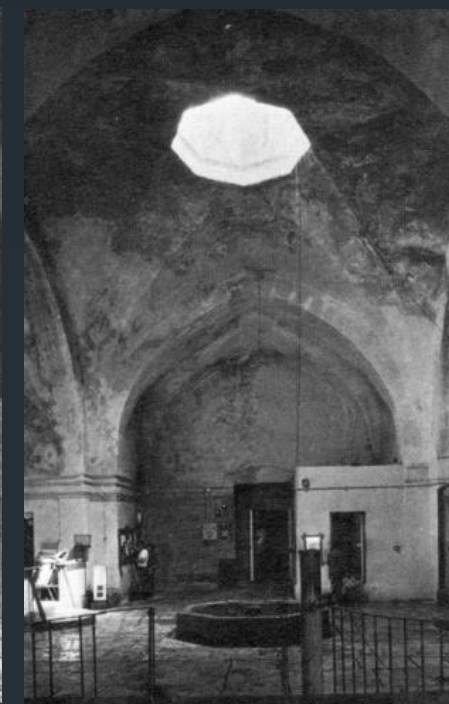

- *Maḍrasa at-Tankizīja* z r. 1328, post. emīr Tankiz jako školu pro studium Korānu a haḍīthũ a sídlo sūfiũ. Pak to slouží jako soud a od r. 1967 v budově sídli izraelská pohraniční policie.

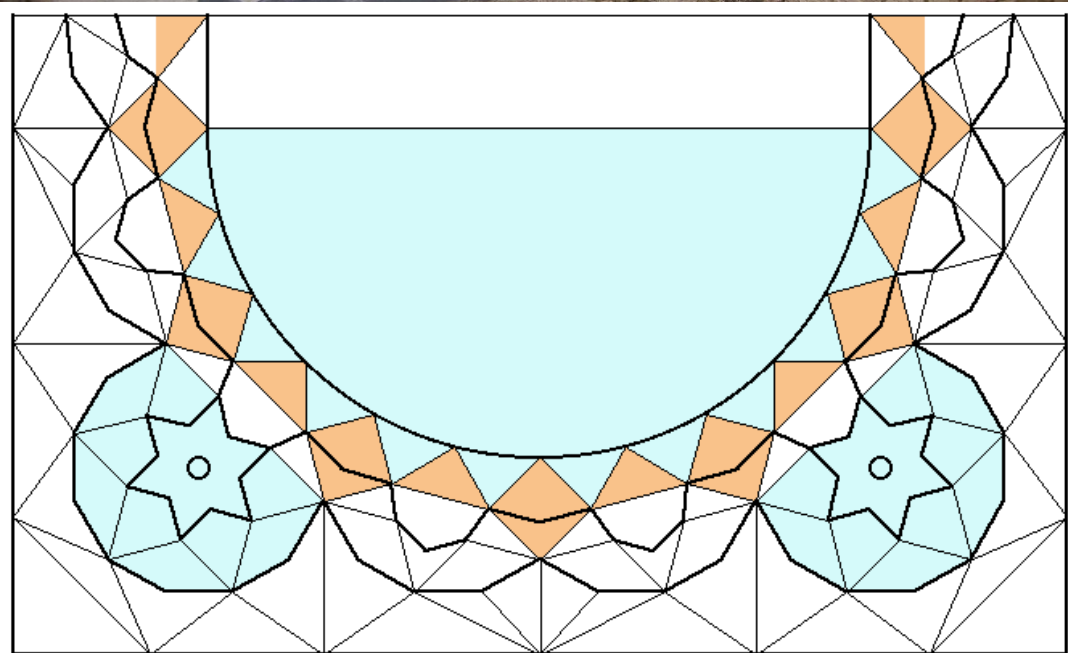

Výzdoba vchodu a kašich,
symbol stavitele emíra
Tankíze nad vchođem.

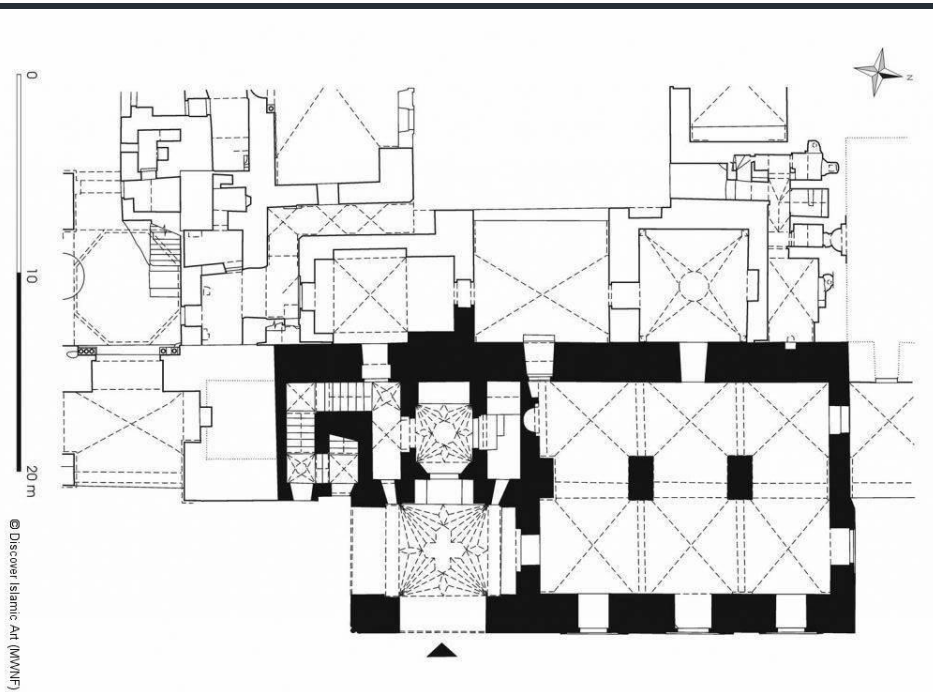
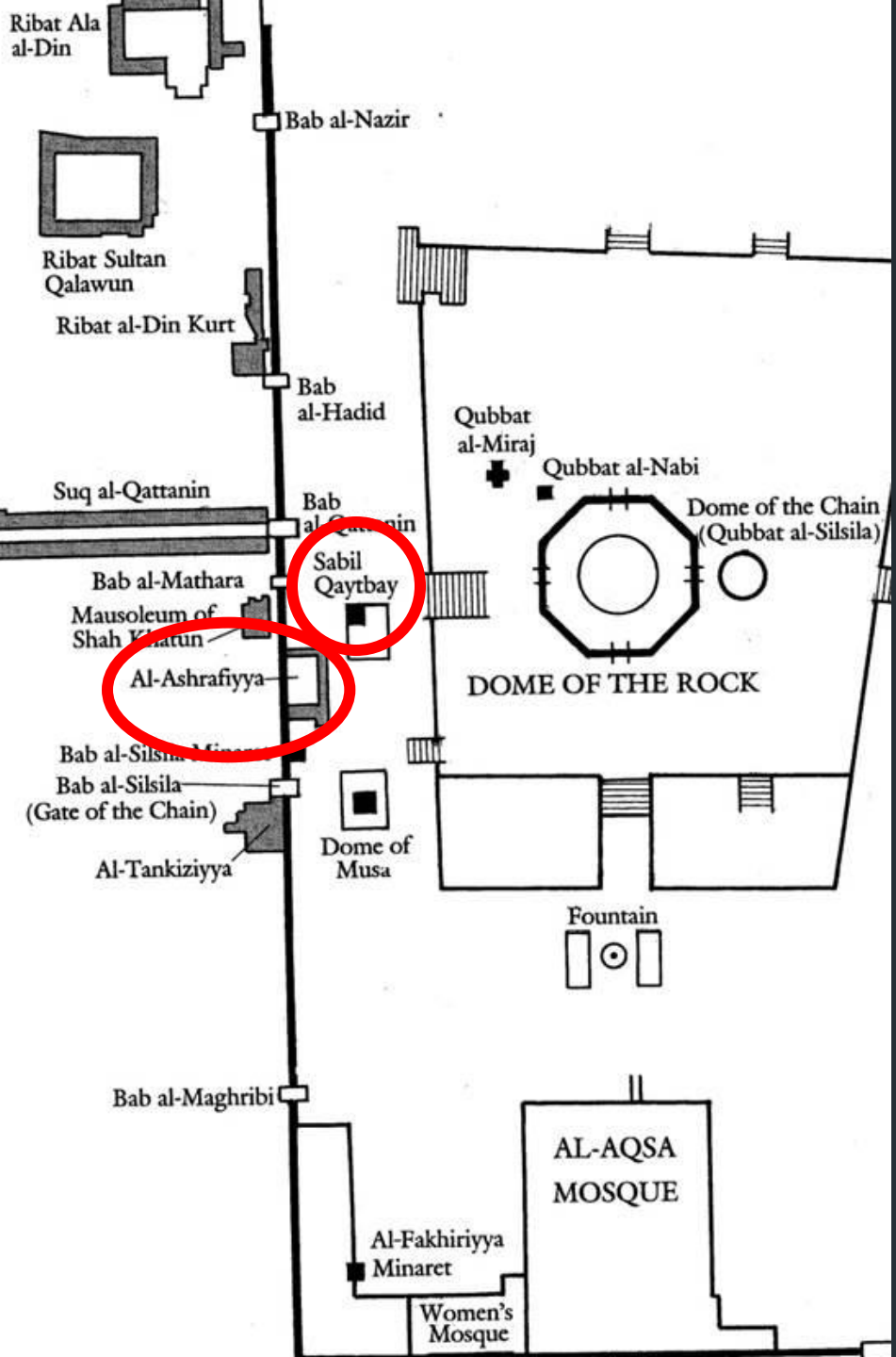

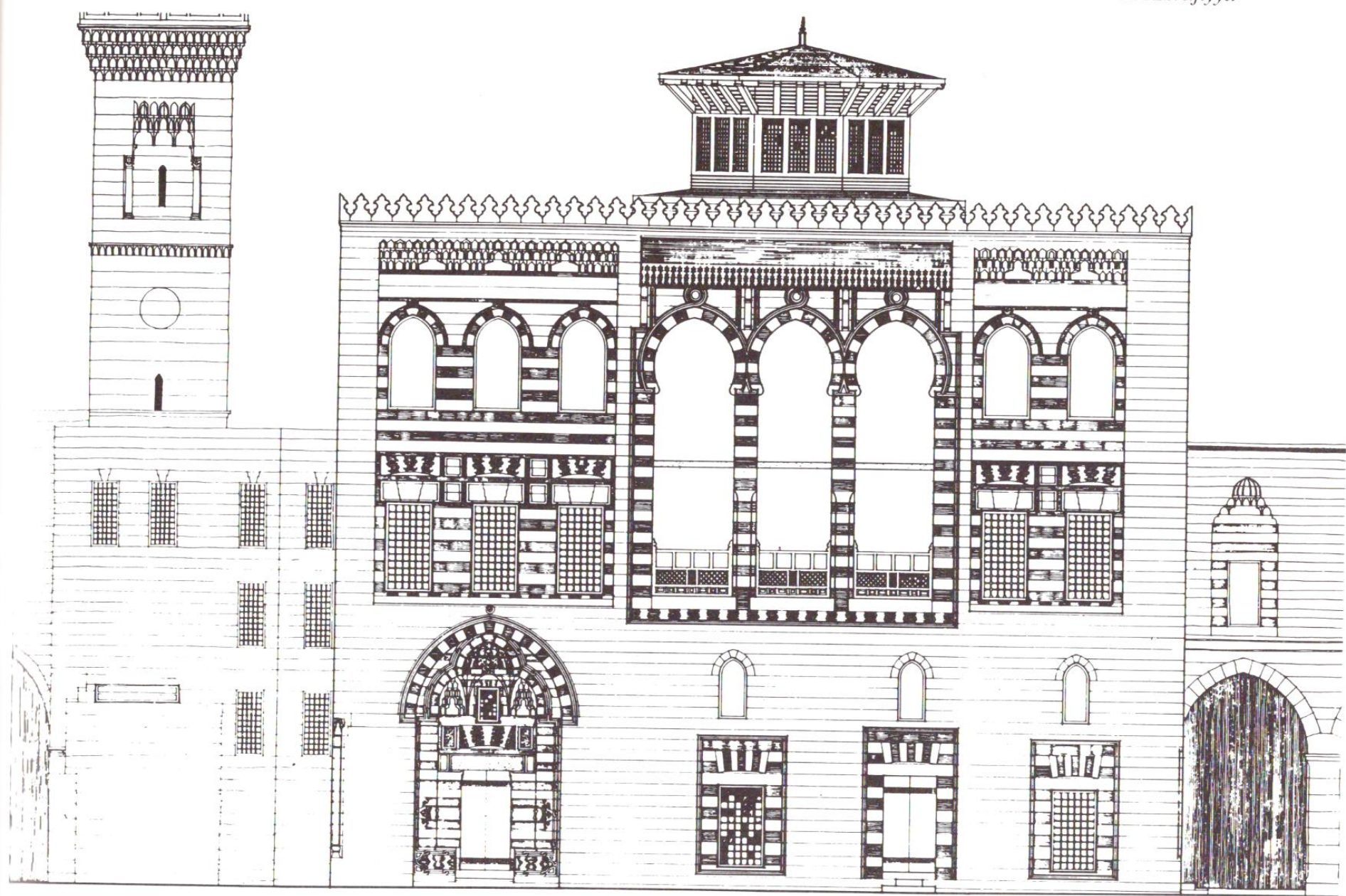
interiér policejní stanice

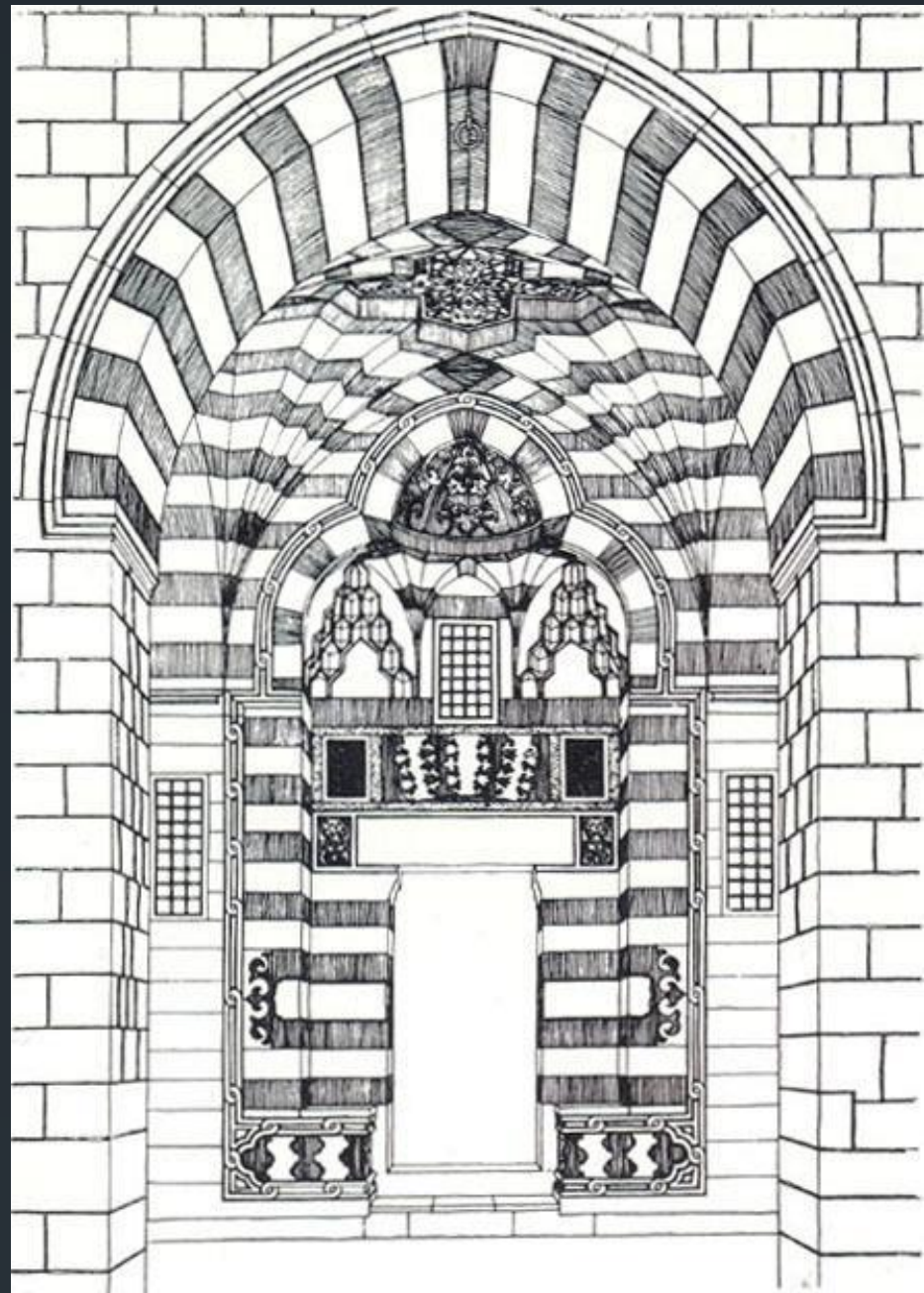

- Madrasa al-ašrafīja z r. 1470 dal post. mamlůcký sultān al-Ašraf Qājtbāj (vládl v l. 1468–1496), jeho stavební projekty dali výrazný charakter Kāhiře, Alexandrii, Damašku, Aleppu i Jeruzalému.

rekonstrukce původní podoby madrasy

ablaq – „kamennā intarzie“ architektonickā technika založenā na střídání světlého a tmavého kamene. Je charakteristickým prvkem mamlúcké architektury.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى
أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّيِّبِينَ
الطَّاهِرِينَ

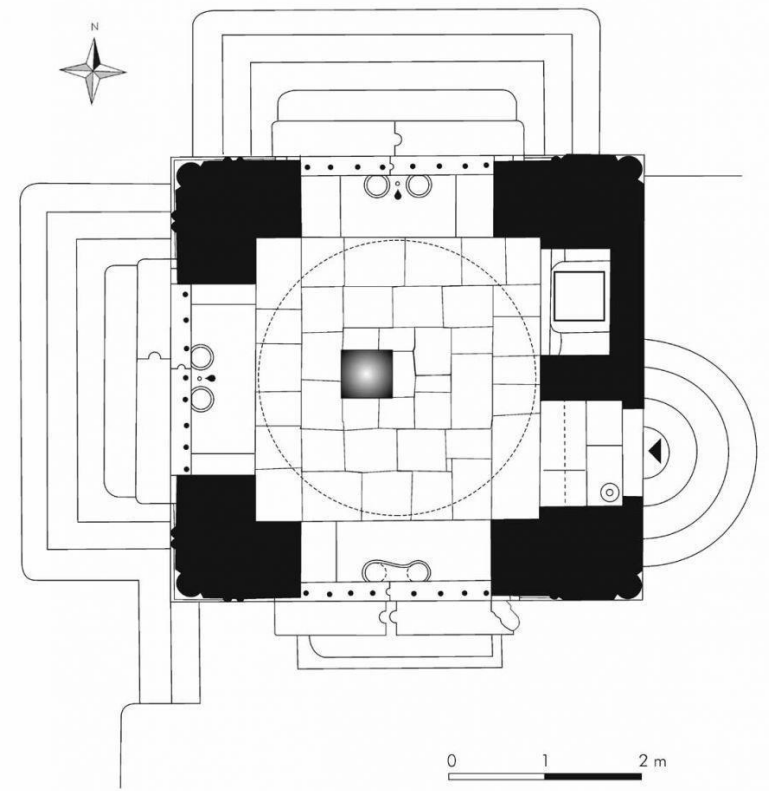
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

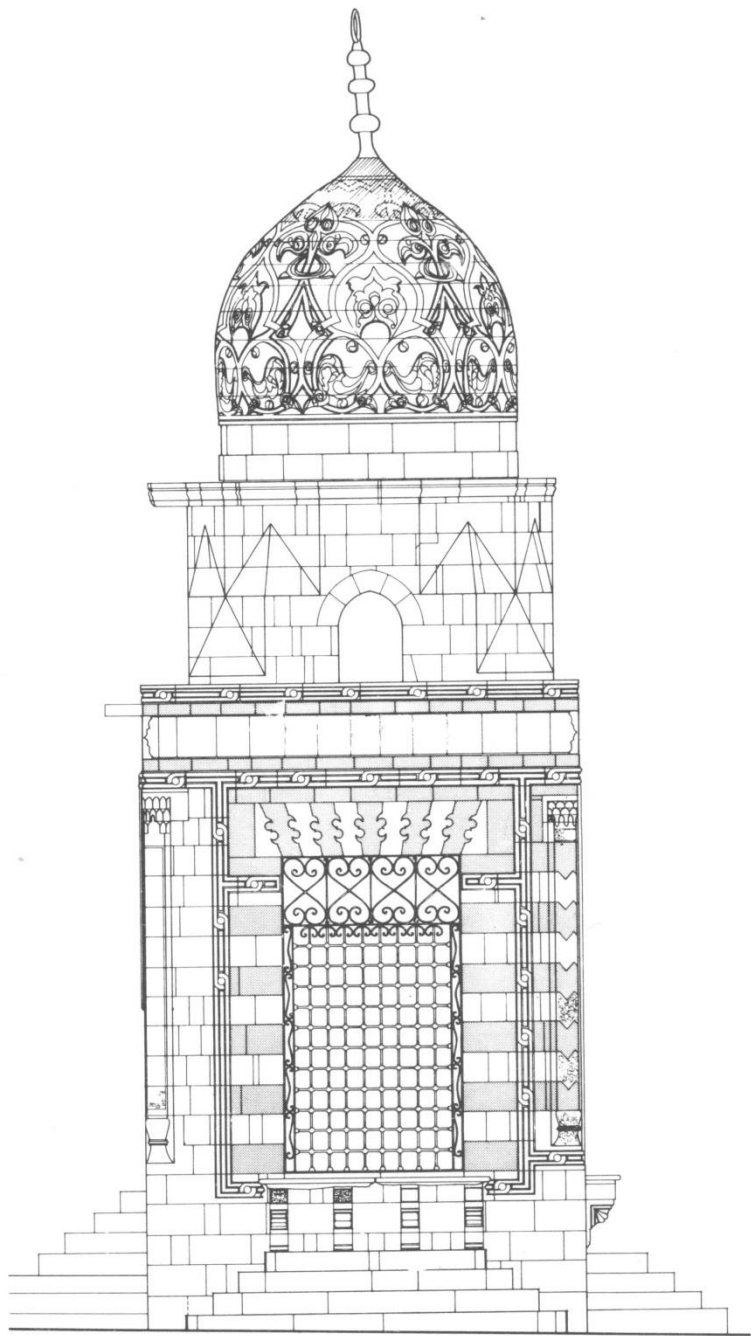

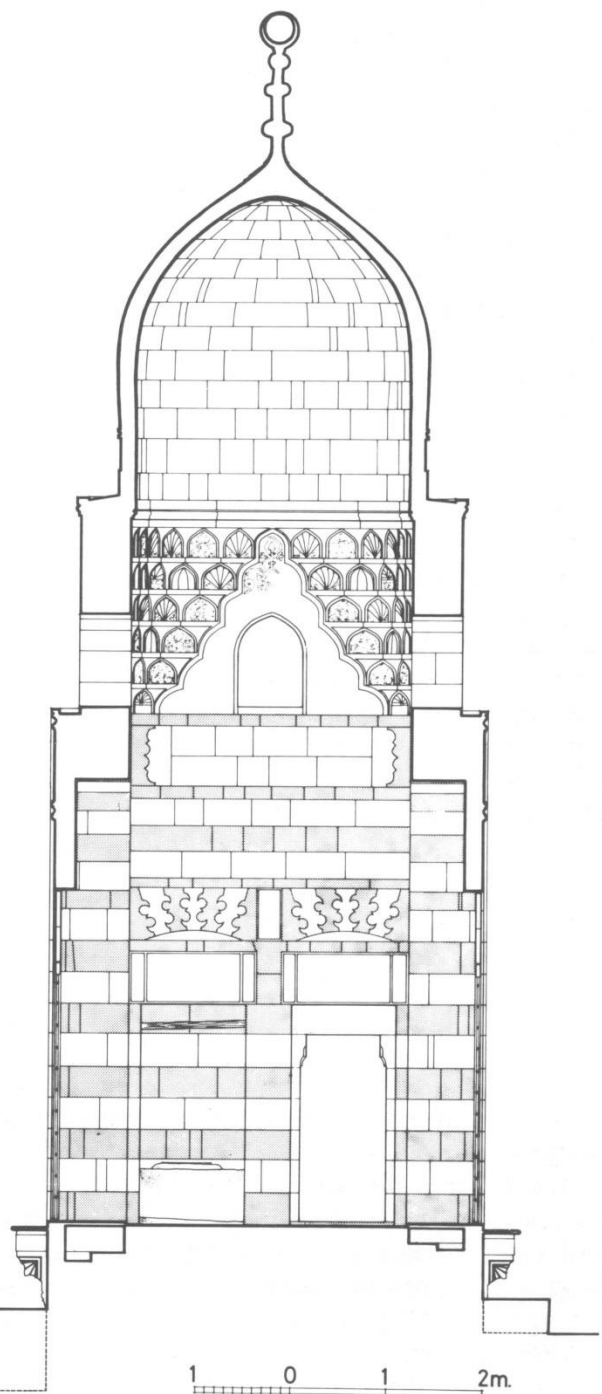

© Discover Islamic Art (MWNF)

- Sabīl Qājt̄bāy, studna, dal post. v r. 1482 mamlúcký sultán al-Ašraf Qājt̄bāy, výzdoba studny nápadně připomíná jeho funerální komplex v Kāhiře.

1 0 1 2m

1 0 1 2m

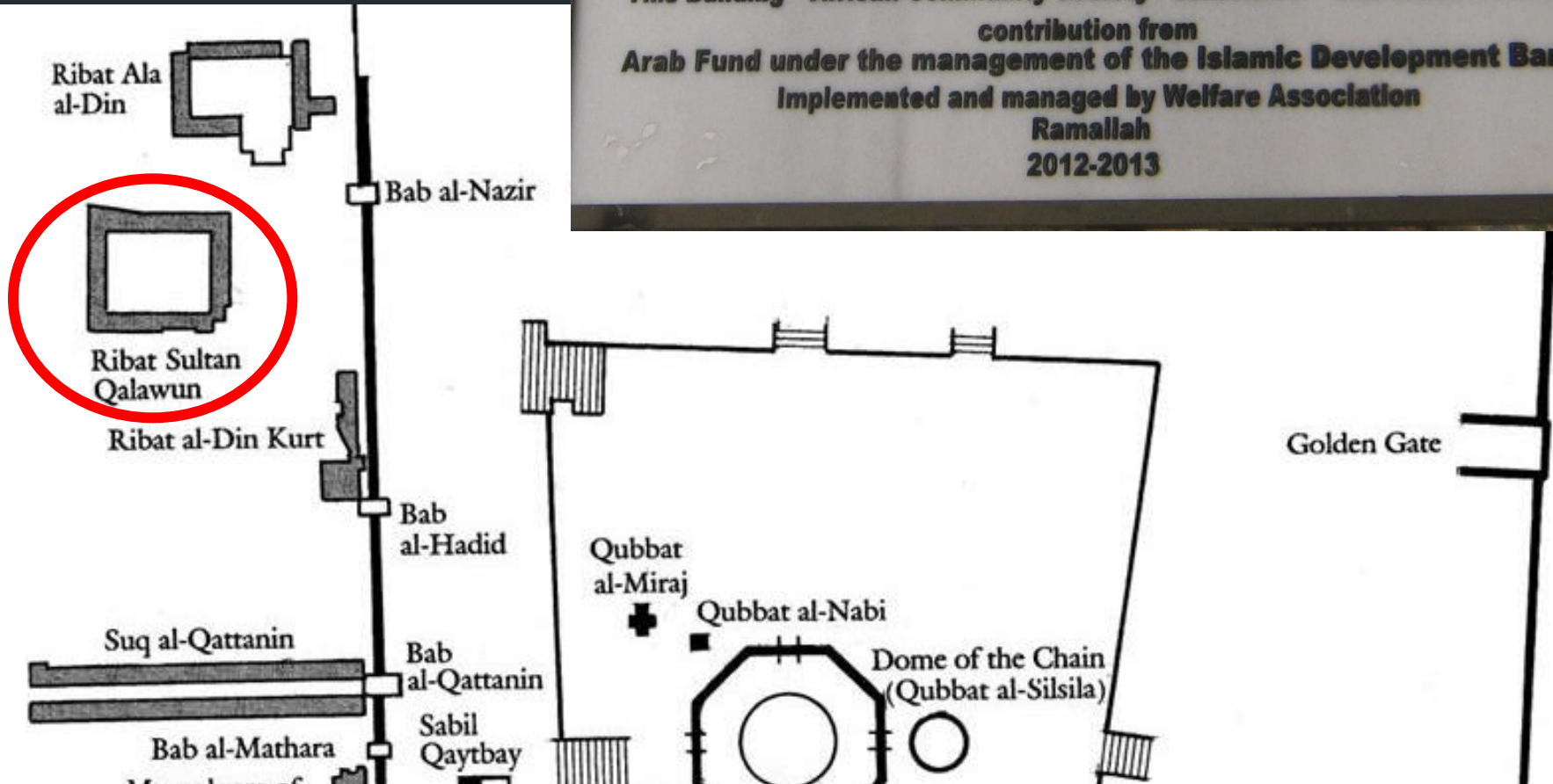

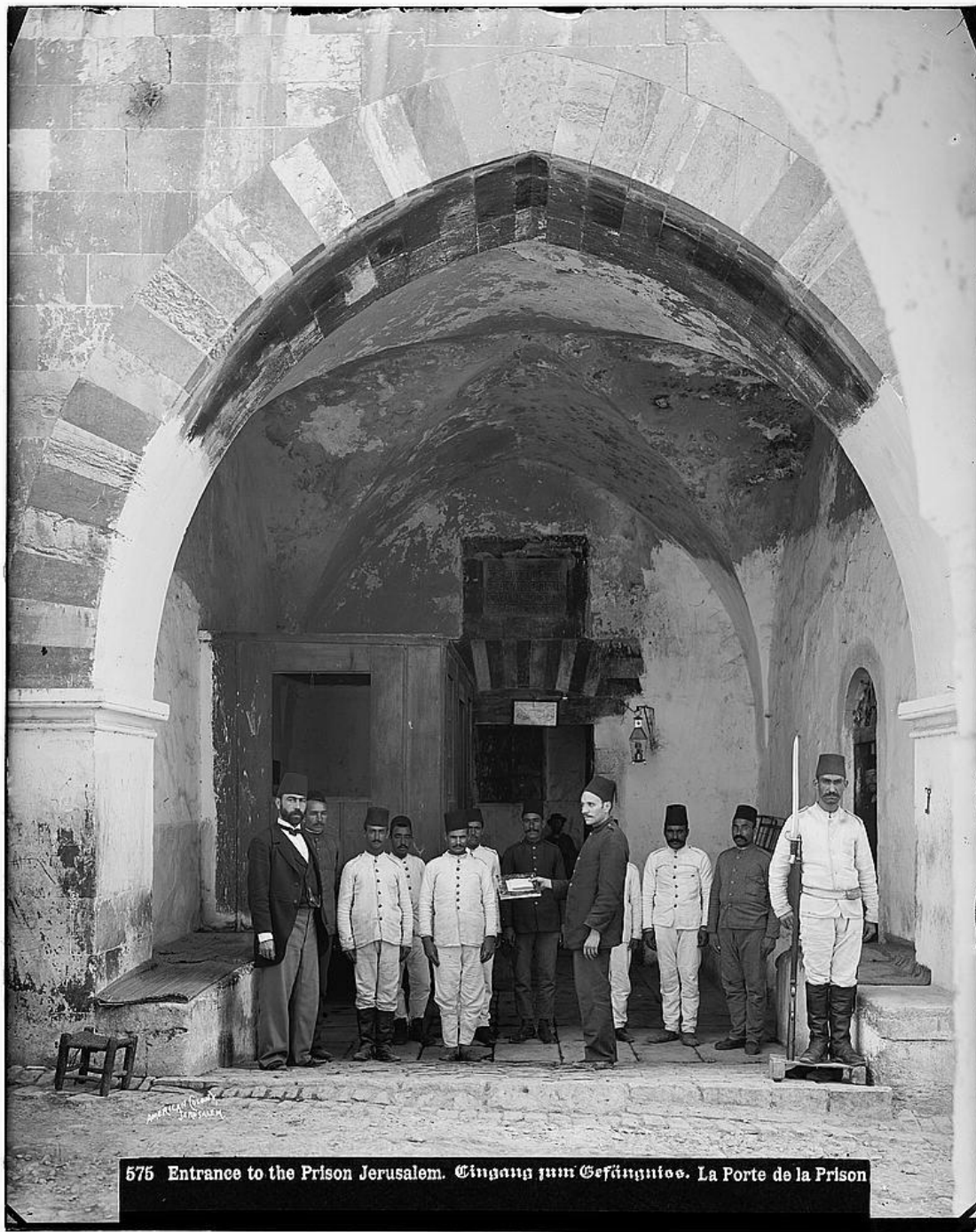
قوله يا ايها الذين آمنوا اذكروا الله في كل صلوة
واذنوا له خاشعين

- Ribāt („hospic“) sultāna Qalāwūna (Ribāt as-sultān al-Mansūr Qalāwūn) z r. 1282 / Africké komunitní centrum

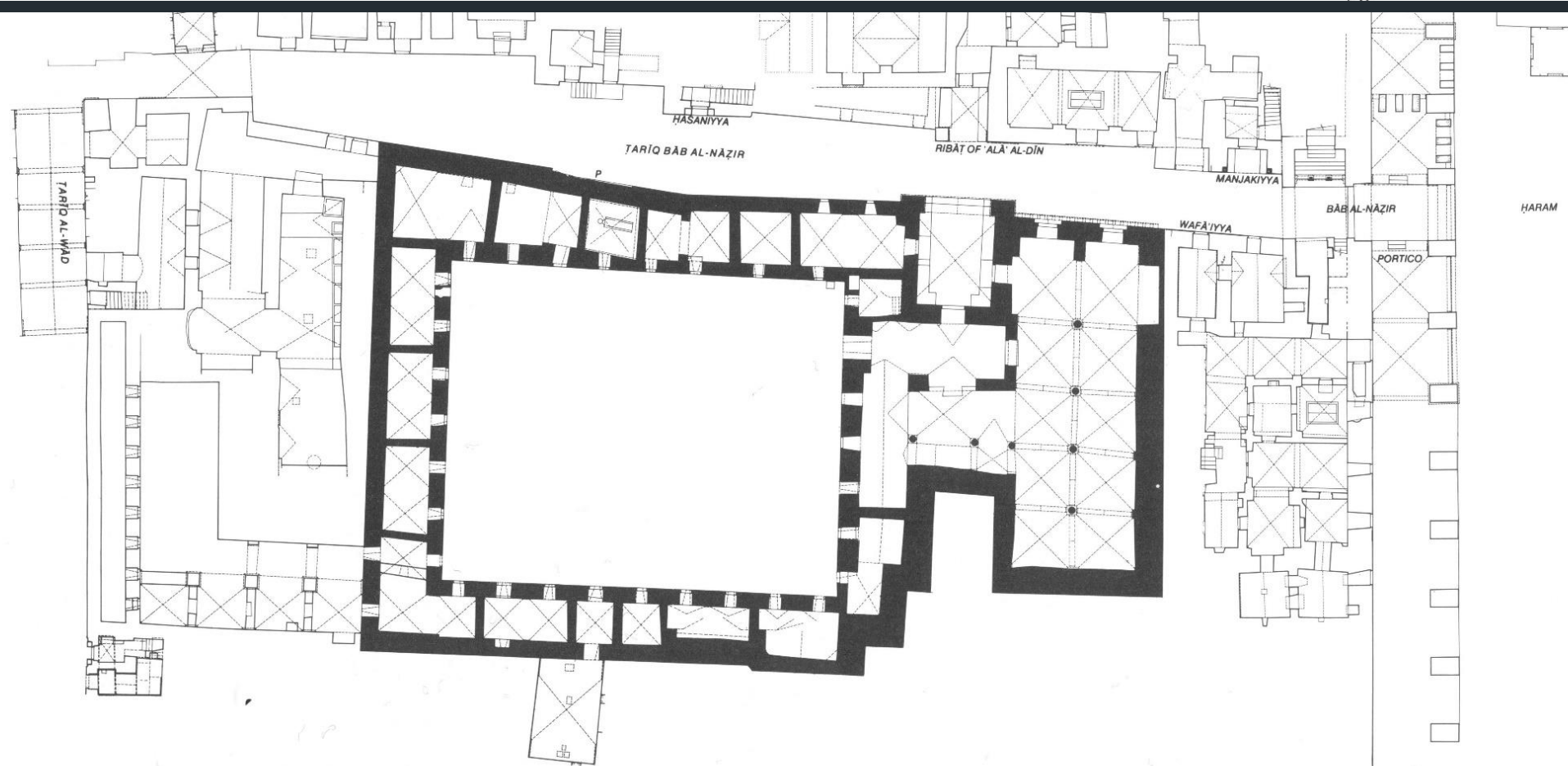
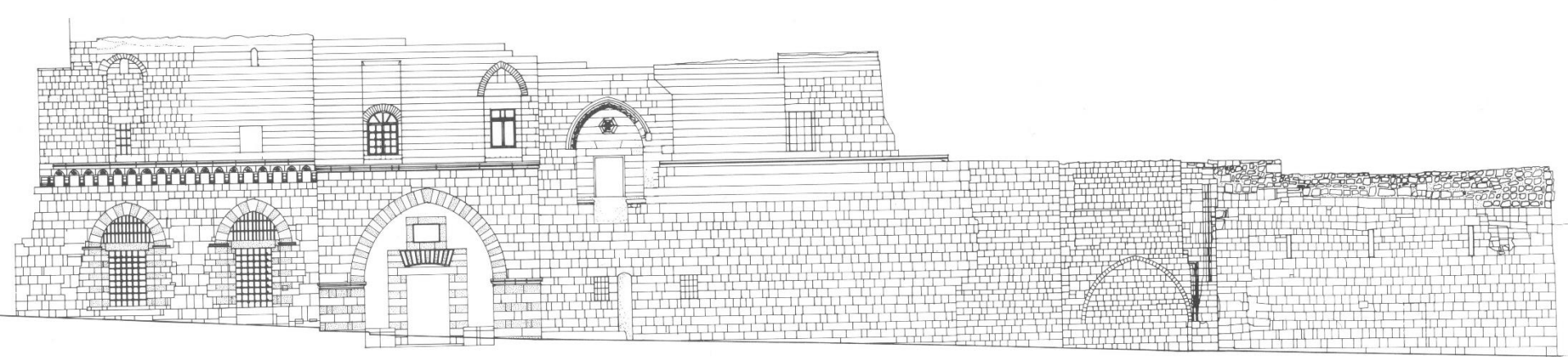

575 Entrance to the Prison Jerusalem. Eingang zum Gefängnis. La Porte de la Prison

O obyvatelích města afrického původu máme první správy již ze 7. stol., byli to zejména vojenští otroci, kteří od 13. stol. jsou strážemi Haramu a v období osmanské vlády zas strážcové městského vězení.

4

البرج كس
شعبد فرس
الوجه تمام

الجمهورية العربية السورية
محافظة حماه
مركز حماه
شارع الخليل
رقم 4

MONIAKRE
Hama

كلمة في زمان
الجمهورية العربية السورية
محافظة حماه
مركز حماه
شارع الخليل
رقم 4

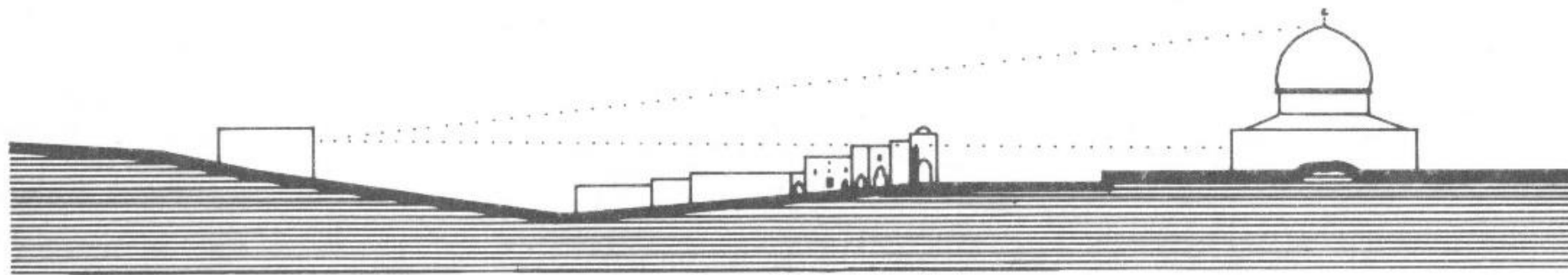

قبل الترميم

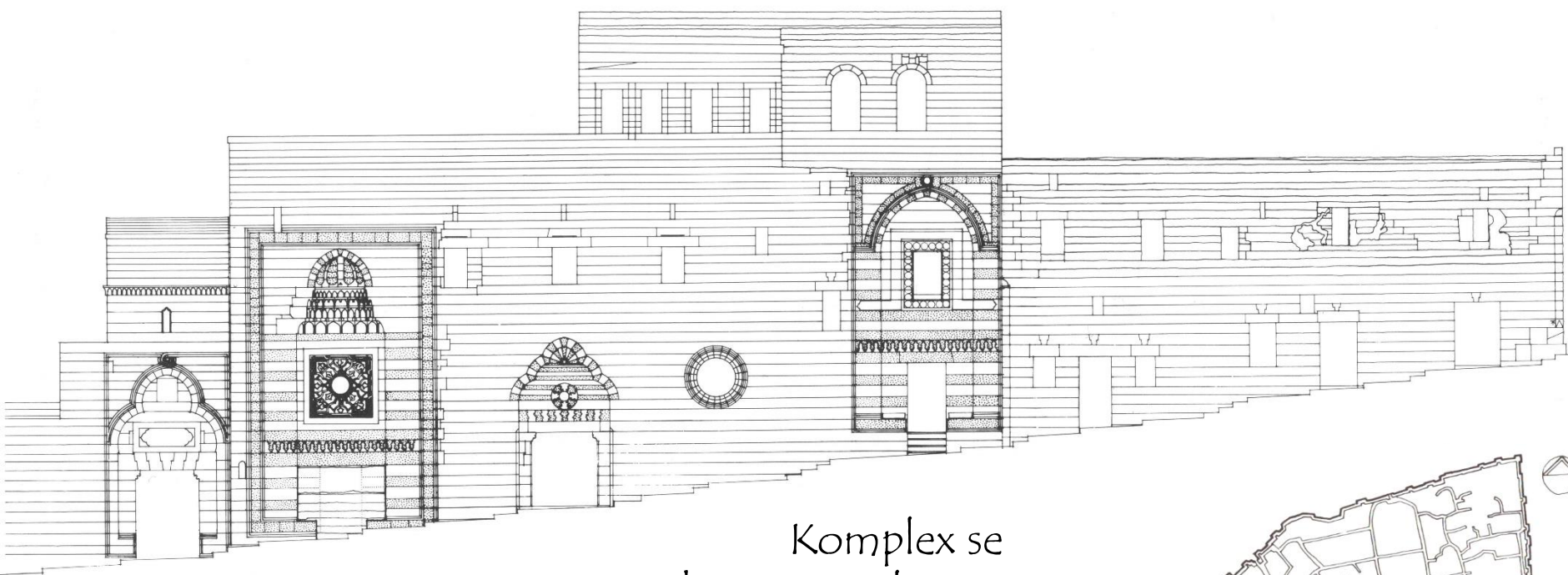
بعد الترميم

-
- Palác paní Tunšúq (Dār / Sarāj al-sitt Tunšúq al-Muzaffarīja) post. v r. 1392 mamlúckou princeznou

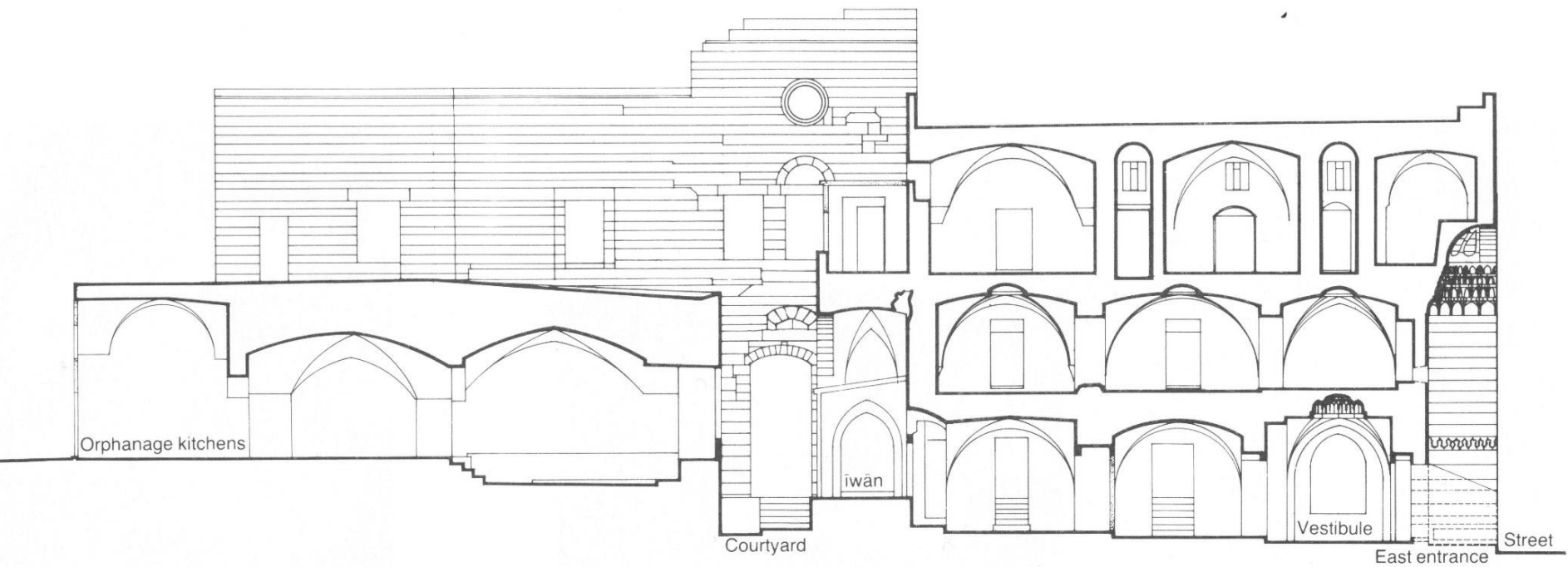
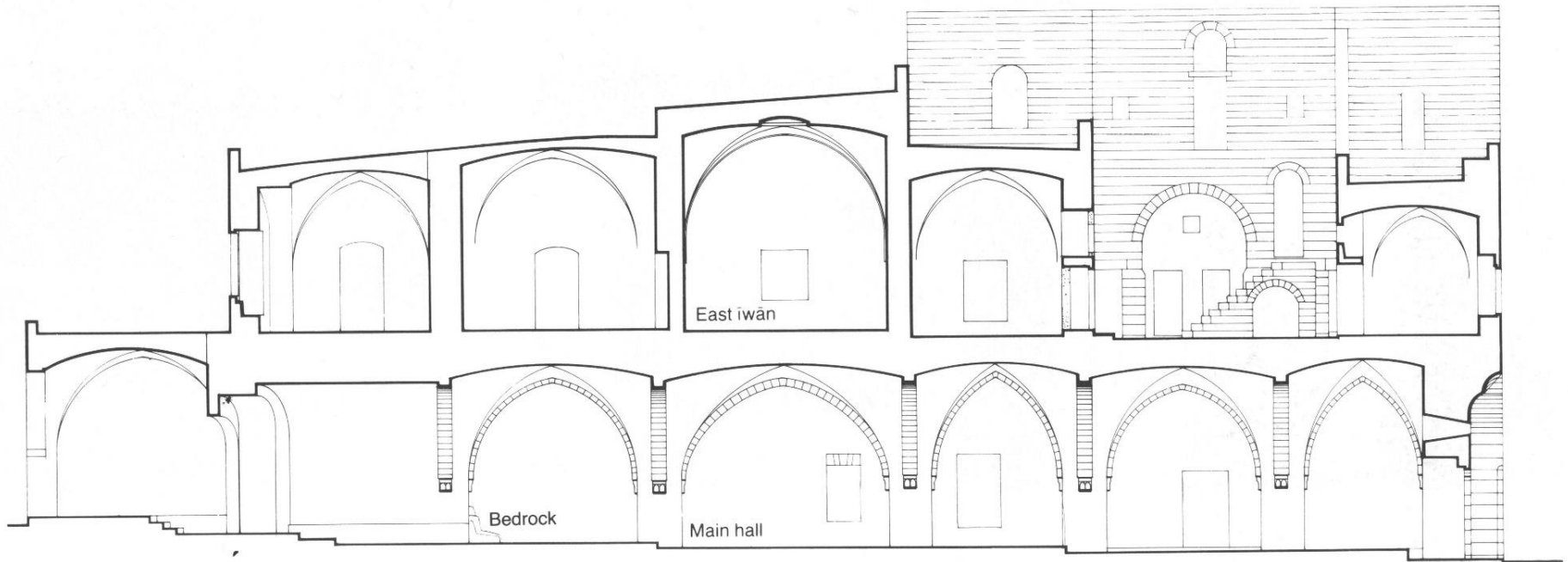
Palace of Sitt Tunshuq

Ribāṭ of 'Alā' al-Dīn Manjakiyya

Komplex se nachází mezi ulicemi 'Aqabat at-takīja a 'Aqabat as-sarāj, kousek od Chrāmu Božího hrobu a je největší mamlúcou památkou v Jeruzalémě a přešla renovací jako první.

V r. 1552 byl
přebudován ženou
sultána Sulejmána
Hürrem Chāsekī
Sultān (Roxelāna)
a přejmenován na
**Imārat Chāsekī
Sultān** a fungoval
jako kuchyně pro
chudé a waqf
(islámská nadace)
dnes funguje jako
Průmyslová škola
islámského
sirotčince
(Dār al-ajtām
al-islāmīja
as-sināʿīja)

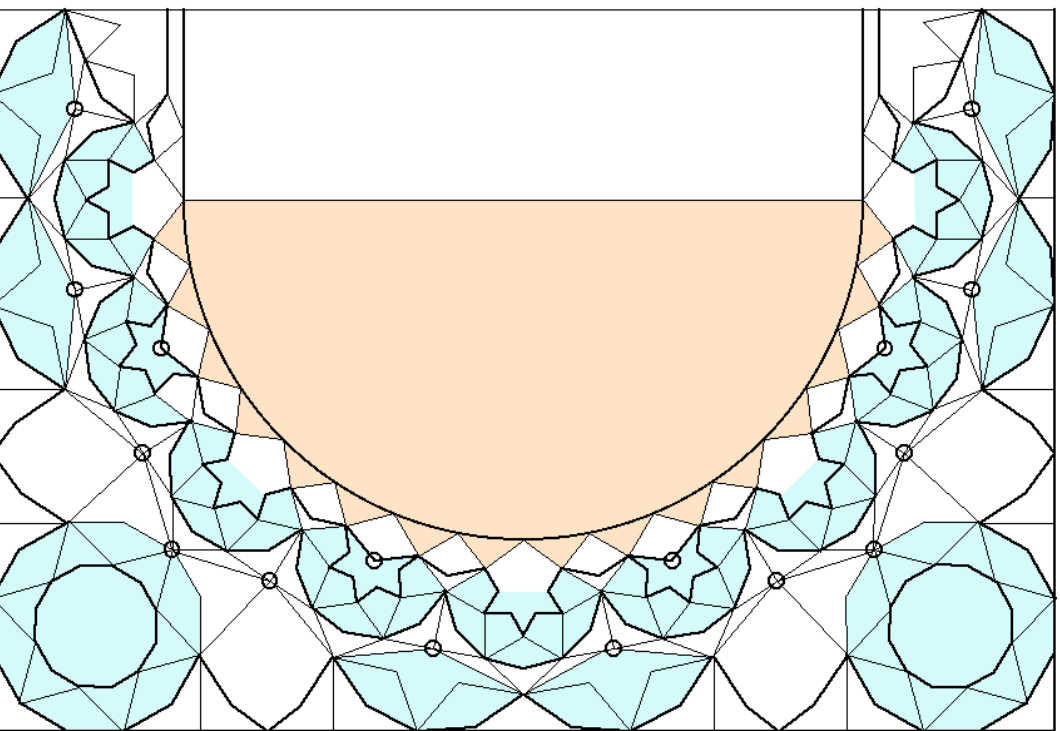

ROSASOLYMANNI
VXOR

Budova a kuchyně waqfu na
osmanském zobrazení a
portrét zakladatelky Hürrem
Çâsekî Sultân ze 16. stol.

Vchod do Průmyslové
školy islámského
sirotčince z ulice
‘Aqabat as-sarāj

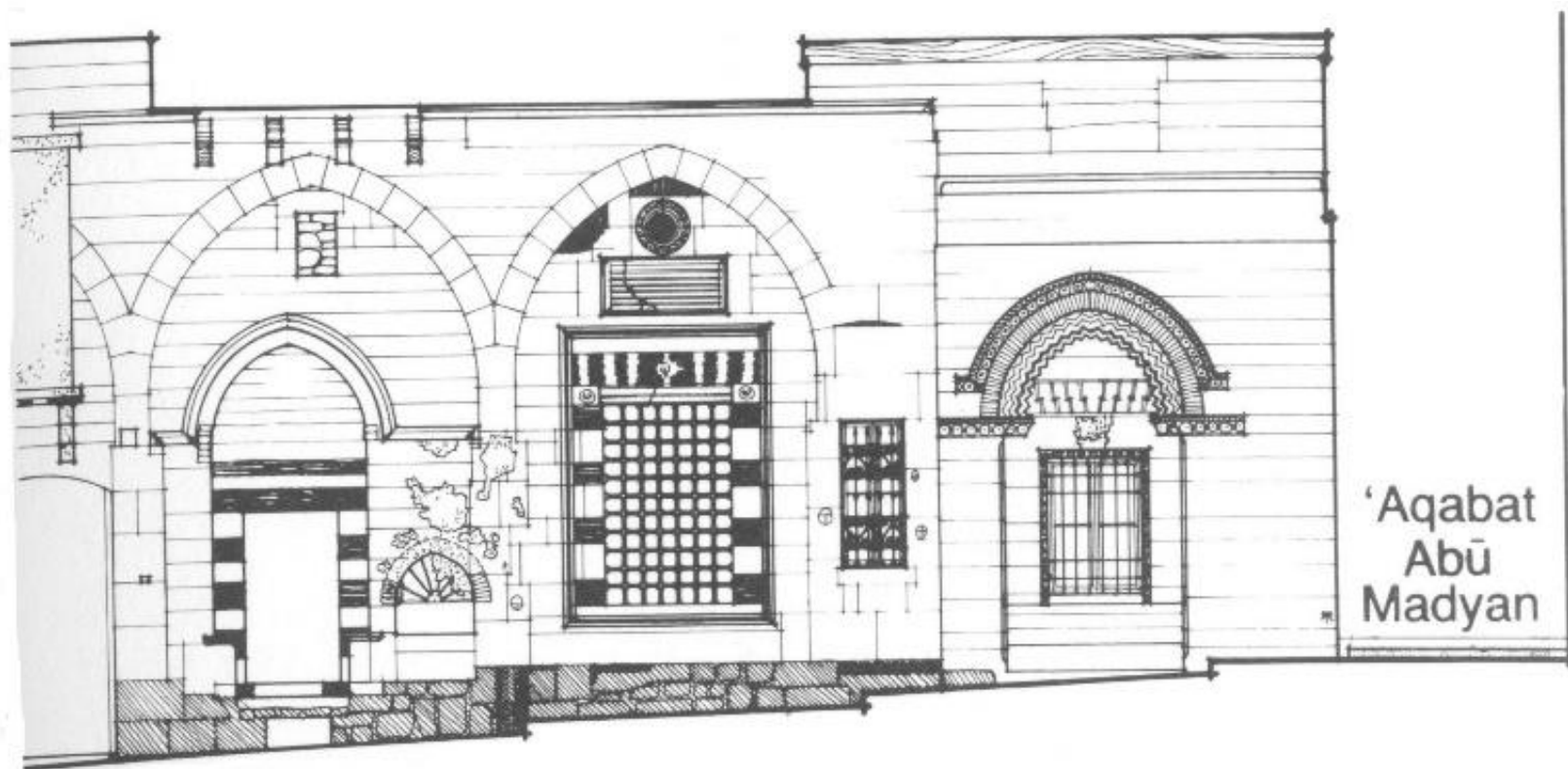

- Hrobka emíra Barka chāna (Turba al-amír Barka Chān) z r. 1389 /
Knihovna al-Chálidīja zal. v r. 1900

West

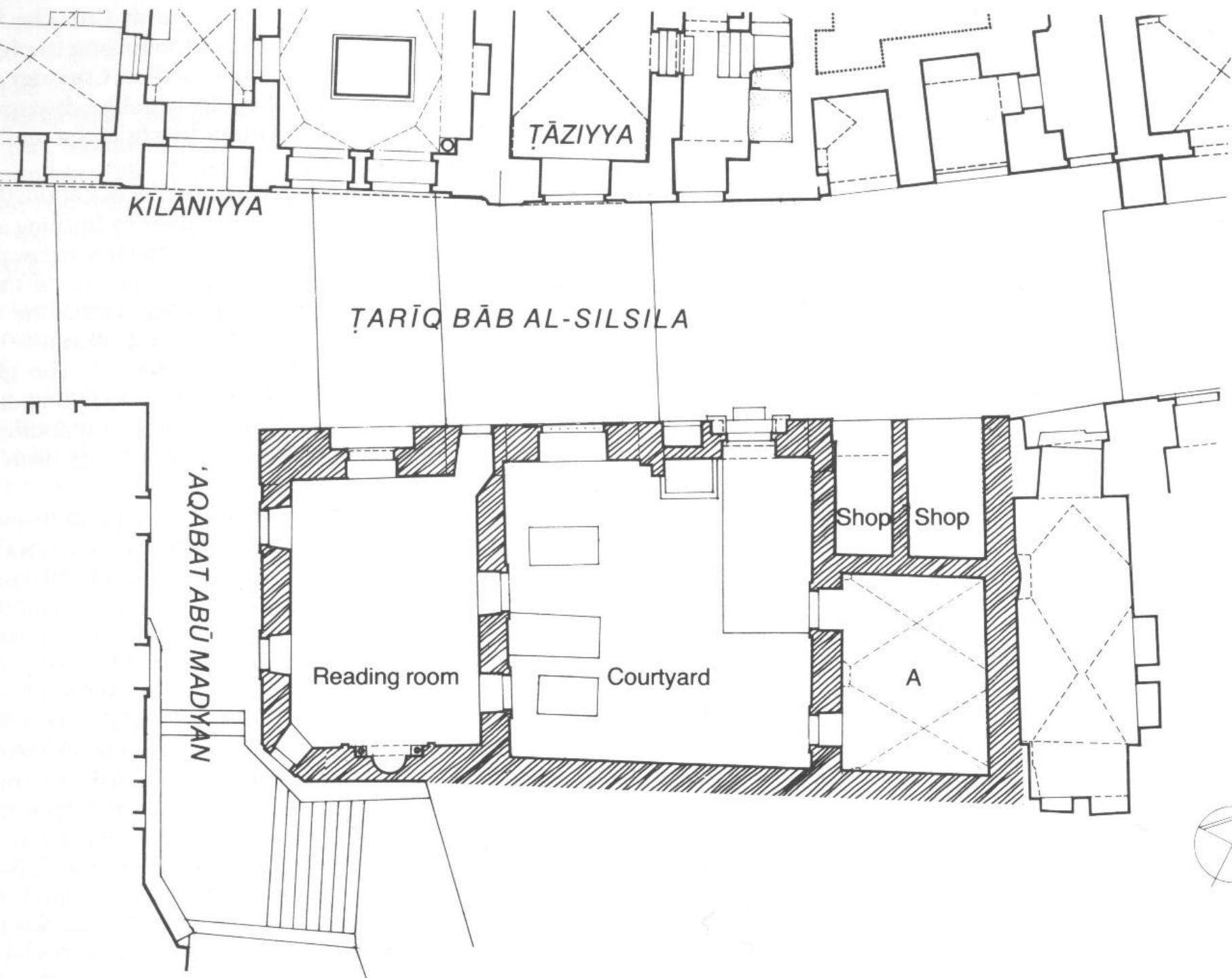

استمروا قائما فتح (1) ومرتسبها في العبد
بمجاهدة مع الاحسان
بمجدد والشوق والسيولة
في التسمية والاصلاح وسعادة القلوب
والعقل والهدى والتسليم

مكتبة
الشيخ
الشيخ
الشيخ

بيت
الشيخ
الشيخ

המערבי
THE WESTERN

ṬĀZIYYA

KĪLANIYYA

ṬARĪQ BĀB AL-SILSILA

'AQĀBAT ABŪ MADHYĀN

Reading room

Courtyard

Shop

Shop

A

578 Moslem Sheiks and Effendis. Mohammedanische Effendis Bibliothéque Khaldieh

Arabic calligraphy in a rectangular panel, likely a historical inscription or a commemorative text. The text is arranged in several horizontal lines, written in a traditional script.

الله

الله

Arabic calligraphy in a horizontal band, possibly a decorative border or a short inscription. The text is arranged in two lines, written in a traditional script.

118

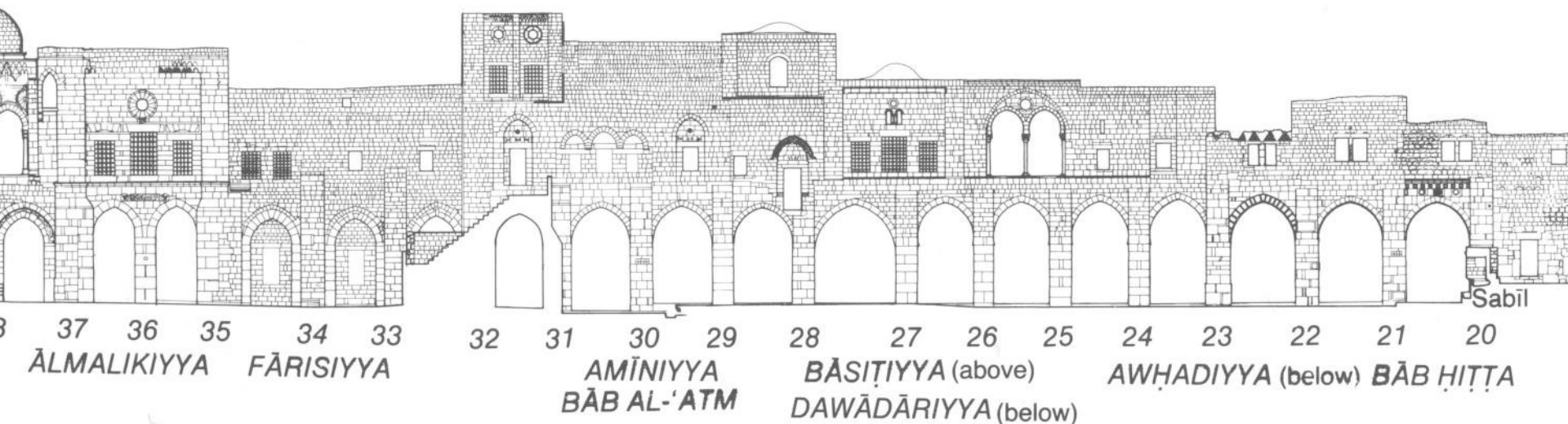
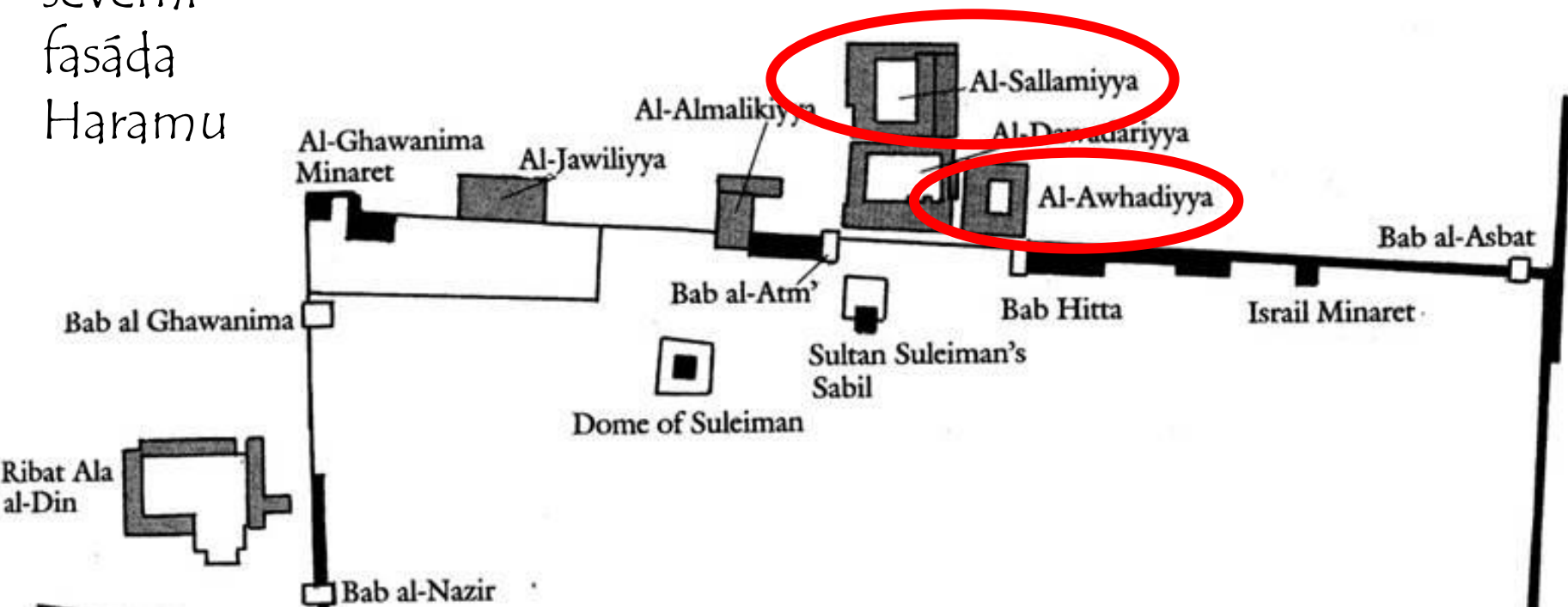
116

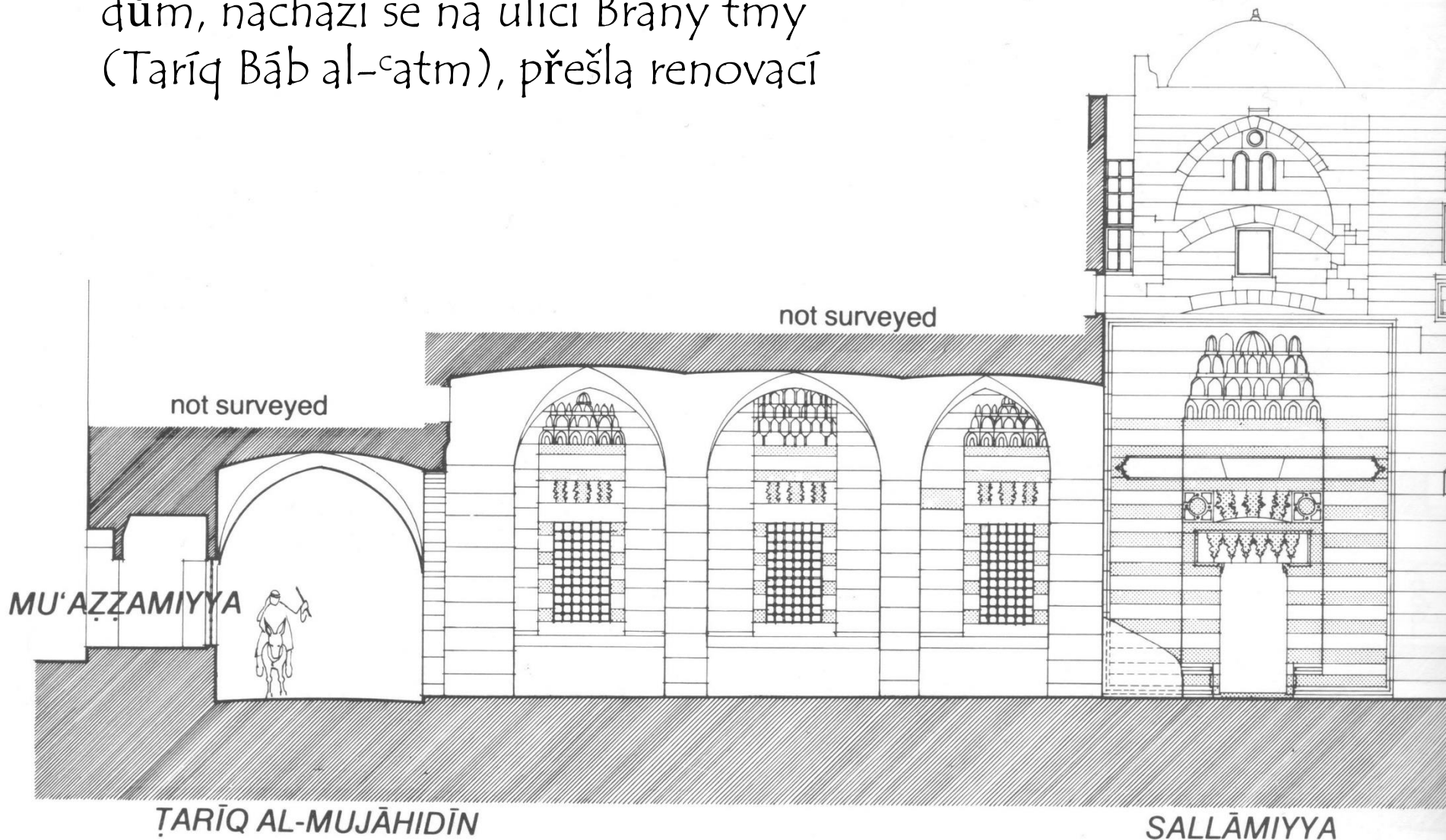
מסורת חאלדייה
 مكتبة الخالدية
 Baraka Khan - Khalidi
 1900 A.D. / 1318 A.H.
 Baraka Khan - Khalidi
 1900 A.D. / 1318 A.H.
 Baraka Khan - Khalidi
 1900 A.D. / 1318 A.H.
 Baraka Khan - Khalidi
 1900 A.D. / 1318 A.H.
 Baraka Khan - Khalidi
 1900 A.D. / 1318 A.H.

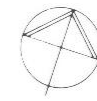

severnī
fasāda
Ḥaramu

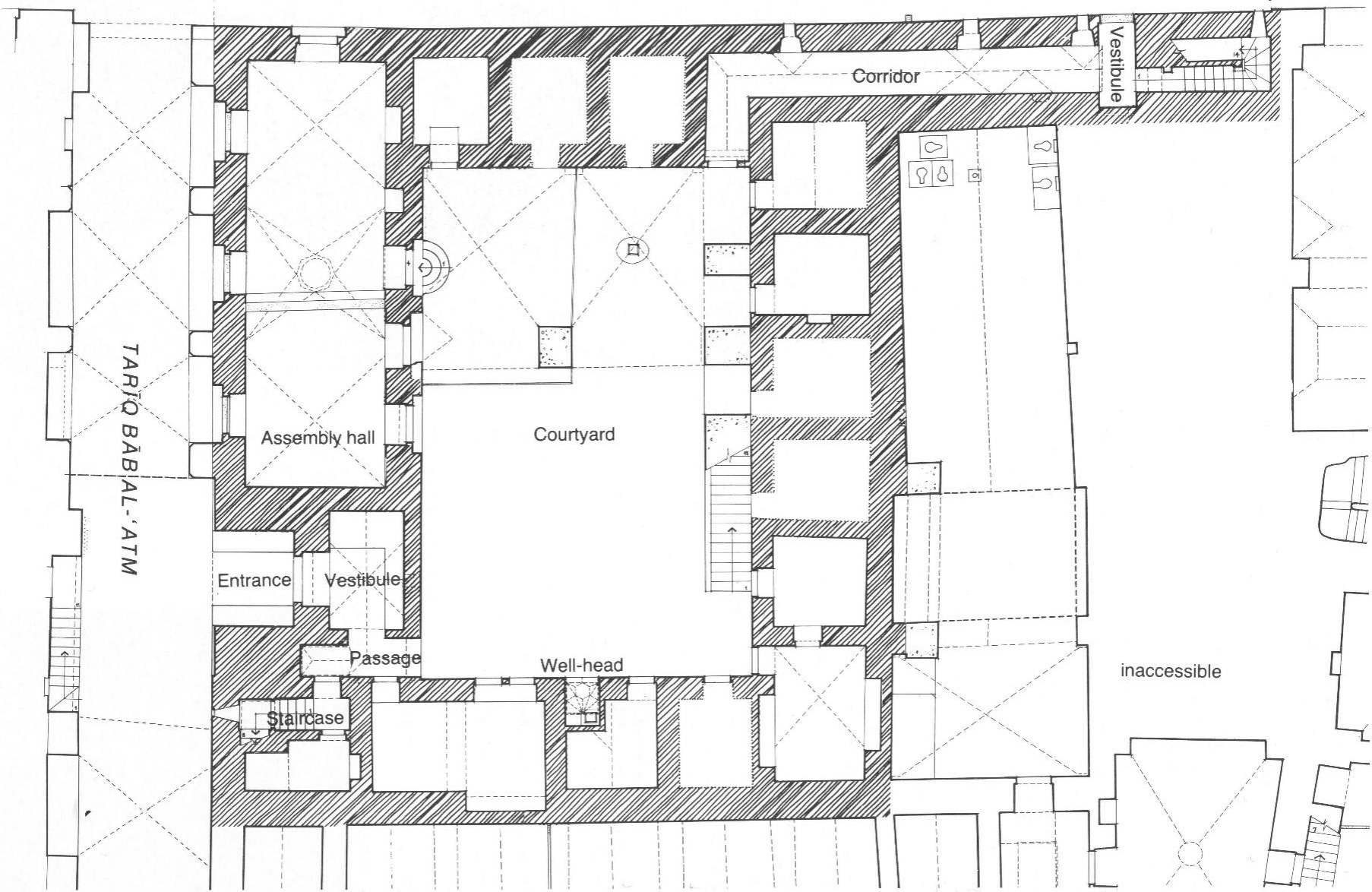
- Madrasa as-Sallāmīya z r. 1338
původně nāb. škola, dnes obytní
dům, nachází se na ulici Brány tmy
(Ṭarīq Bāb al-ʿaṭm), přešla renovací

TARĪQ AL-MUJĀHIDĪN

V

TARĪQ BĀB AL-'ATM

Assembly hall

Courtyard

Corridor

Vestibule

Entrance

Vestibule

Passage

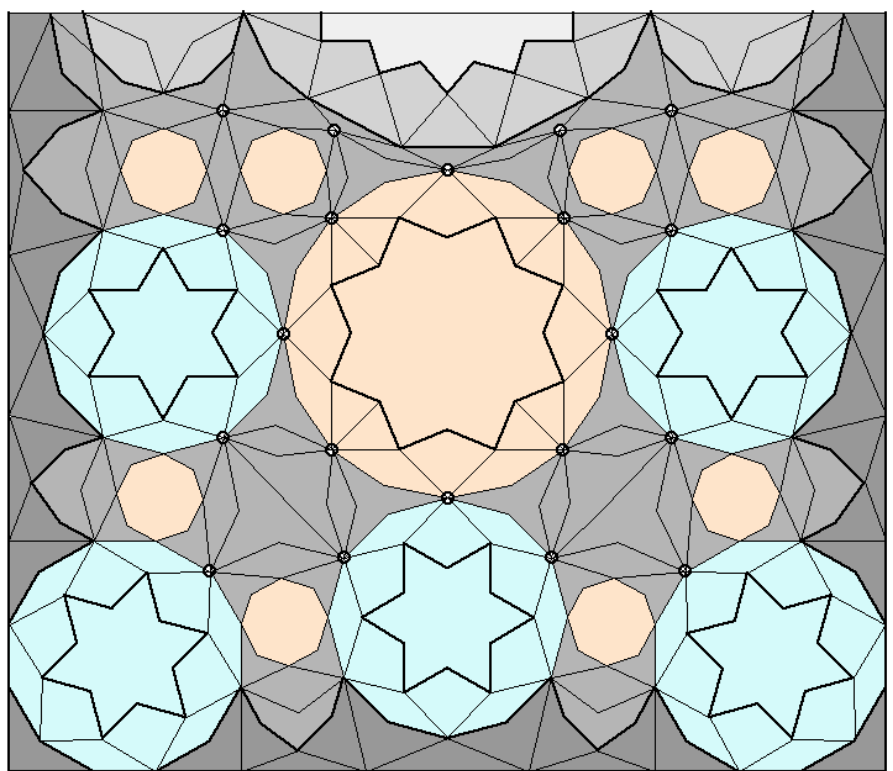
Staircase

Well-head

inaccessible

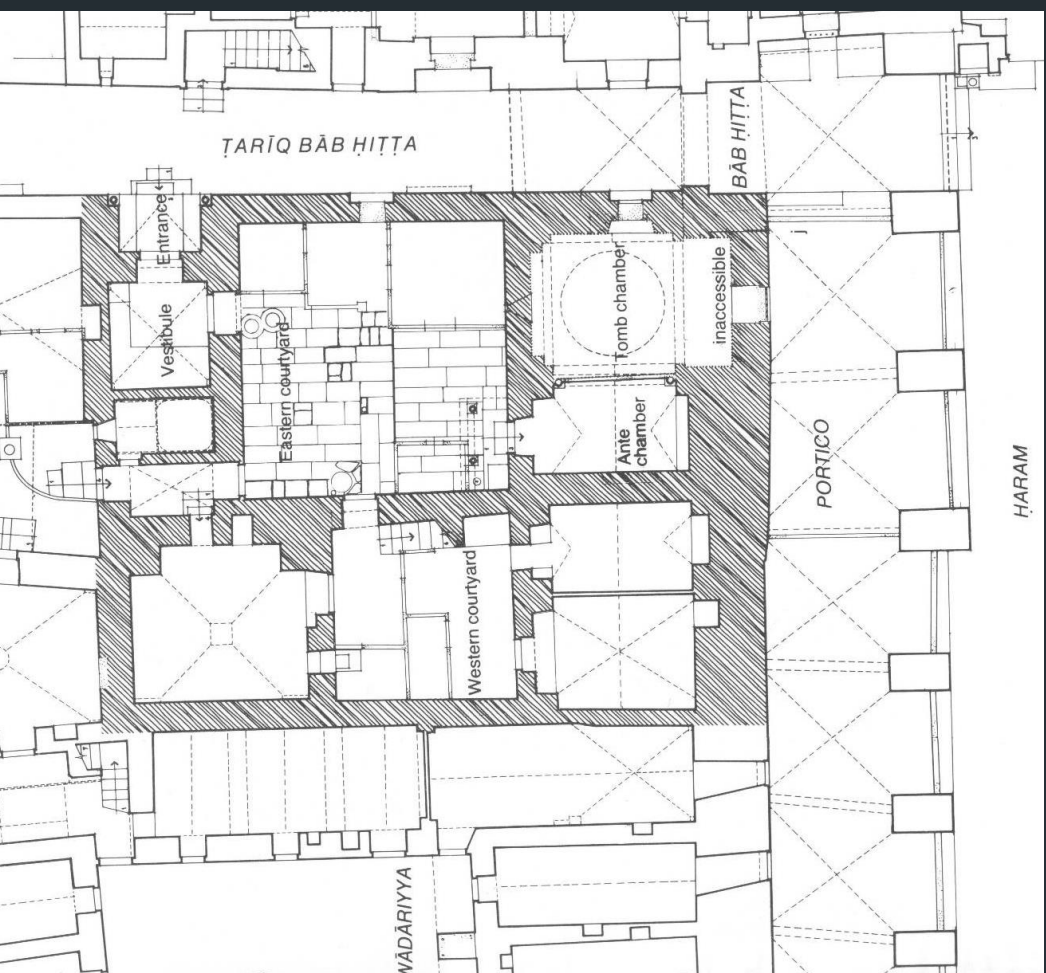
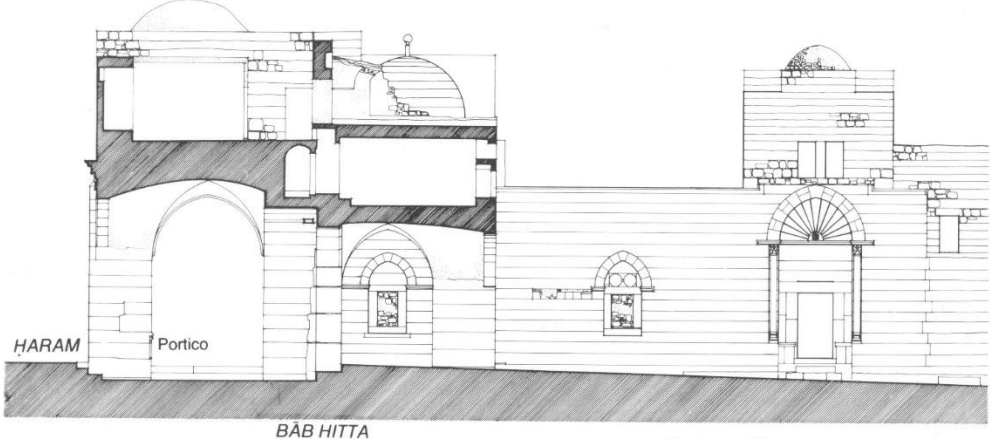

- Madrasa al-awhadīja
z r. 1298, původně škola,
dnes obytní dům u Brány
odpuštění (Bāb al-hitta)

کتابخانه
الاقصر
مصر

مصر

مصر

مصر

